Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...тэмнай 1921 оной ...рин 21-нээ гарана. | № 276 (18299). | 1989 оной декабриин 1, пятница | Сэн 3 мүн.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй

У К А З

АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ВИТИМСКЭ СЕЛЬСКЭ СОВЕДЫЕ АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ БАУНТЫН РАЙОННО СОВЕДЭЙ ЗАХИРГААНАЙ МЭДЭЛДЭ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиум **нигэжэ тогтоолоо:**

1. Арадай депутадуудай Яруунын районно Советэй арадай депутадуудай Витимскэ сельскэ Соведые мүнөө байһан хилэ соонь арадай депутадуудай Баунтын районно Советэй захиргаанай мэдэлдэ орууллха.

2. Тус газарые демжуулан үгэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые һүнгалтын һуулаар шиидхэхэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ШОМОЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь А. БЕРЕЩИНОВ.

Улаан-Удэ, Советүүдэй байшан,
1989 оной ноябриин 23.

ЭЛГЭР СЭДЬХЭЛТЭЙГЭЭР, ҺАЙН ҺАЙХАН НАЙДАЛТАЙГААР

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ Италида ошоод байһан тухай

...ноябриин 29. (ТАСС-...й корр.). Дэлгэр сэдь... орр, ерэзэдүйн һайн һай...далтайгаар М. С. Гор... мүнөөдэр Итали у... ...ийн дээрэ боложо ...йн һайхан үйлэ хэ... үргэлжэлүүлхэ, ша... байдалые һуларуулха ...е саашадань бэхижүүл... Европын байшангые ...о зорилготойгор со... ...лбэриин байгша ондо ...залан шууд хэмжээнүү... ...ет хутэлбэрилэгшэн ...ада гүрэнэй хэрэгээр ...йнан ушарынь һулда ...адхаба. Совет-итальян ...и холбооной саашадаа ...о, эдэ бүгэдынь СССР-...үлэгдэжэ байһан шэ... ...убилгалгада һэйн һай... ...нулөөлхэ байһандань ...айдабариие энэ айлша... ...мүн лэ холбоно.

...ичино гэжэ Римэй ...«Бенвенуто, синьор ...», «Господин Горба... ...орилжо хайрлагты»— ...аршалганууддтай плака... ...ровокзалай байшангые ...ю. Флагштогууд дээ... ...-эй болон Италийн гу... ...гууд үлгөөтэй. Совет ...илэгшын болон тэрэ... ...эшэжэ ябаһан зоной ...самолеодой трапай дэр... ...С. Горбачев болон ...орбачевае Италийн Ми...нистрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Джулио Андреотти болон Ливия Андреотти угтаһан байна.

Автомашинануудай аэропортноо ерэжэ ябаха үедэнь, Квиринальска ордондо — Италийн Президентынь байрада — угталгада һүүлшын бэлдэлгэнүүд дүүргэгдэжэ байба. Энэ удэрые угтахаяа гансаашье ороной хутэлбэрилэгшэд бэлдэд бэшэ юм. Манай орондо, совет хүнүүдтэ хани ёһоонийнгоо мэдэрэлые мэдүүлхэеэ, Советскэ Союзай ябуулжа байһан ехэ хубилалтануудай политикые дэмжэжэ байһанаа харуулхаяа Римдэ ажаһуугшад мүн лэ хулежэ байгаа. ТАСС-ай корреспондентнүүдтэ юрын итальянецуудай хэлэһэн нимэ һанамжануудыг бии.

— Һайхашаан хаража байдаг ороной хутэлбэрилэгшэдэ һайн һайхан һанагаа мэдүүлхын тулада мүнөөдэр би эндэ ерэзэб. Горбачевой урда тэрэ социализмын сүртэл һайн мэдэрэл түрүүлдэг таланууда гэжэ байгаа. Харин мүнөөдэр СССР-тэ болон бусад социалис ороныгууда боложо байһан хубилалтануудые этигэл найдалыемнай бусаана,— гэжэ модо болбосоруулгын фабрикын хүдэлмэришэн Витторио Фатторе хэлэв.

— Горбачевые би һайшаанаб. Тэрэнэй политика этигэл түрүүлнэ, итальянецуудай дундаа ехэзэр дэмжэгдэнэ,— гэжэ Колизейн хажууда байдаг газетэ худалдадаг киосьнай Франко Ченфра мэдүүлбэ.

Римэй университедэй студентика Лара Скарселла нигэжэ хэлэнэ: «Совет хутэлбэрилэгшэдэ бидэнэр, залуушуул, ехэ һайнаар хандадаг гэшэбди. Тэрэ манай зурхэн соо. Юундэ? Юуб гэхэдэ, дэлхэйн хсердохи дайнай һүүлдэ түрүүшынхиеэ сүлөө болон үүлэгүй дэлхэй байгуулха арга болножо бии болобо ха юм. Советскэ Союзһаа ерэһэн нухэдэймнай Италида «эбэй ёһоор добтолгыч» пионер Горбачев болоһой гэжэ би һанаха байнаб».

Фрозинониин оркестрэй дирижёр Чезаре Крочи Даниэла Һамгантаяа болон хсер ехэ болоһон үхибүүдтээ, Римэй Санта Чечилия консерваториин студентнэртэй Колизейн хажууда ерэһэн байба. «Би коммунист бэшэб,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.— Христианска демократуудай түлөө дуугаа үгэдэгби. Гэбэшье политическэ үзэл бодолноо болон шажан шүтэлэй талаһаа дулдыдангүй ерадуудай эб наирмадалта ерэзэдүйдэ ба харилсаа холбоондо миллион хүнүүдые этигүүлхэ арга боложо олгоһон политике ябуулдаг ороной түлөөлэгшые амаршалхаяа мүнөөдэр би үйлэдэг гараба гэшэб. «Синьор Горбачев, Италида морилжо хайрлыт!»— гэжэ минии бухы бүлэмни мүнөөдэр хэлэчэ гэшэ».

«Харин гүрэнүүдэй нэгэшье хутэлбэрилэгшые Михаил Горбачевые угтаһан шэнгэсэр, нимэ халуунаар амаршалгдаагүй юм»— М. С. Горбачевой Римдэ ерэлгэ тухай сэхэ репортаж ябуулжа байһан телешэнжэлэгшын тобшолол нимэ байгаа. Квиринальска ордондо ороног үүдэн шадар ниислэл хотодо ажаһуугшад олон мянгаараа суглараа. Италийн Республикын Президент Франческо Коссига совет хутэлбэрилэгшые угтаба. Тэдэнэр амаршалганууддаар андалдаа. СССР-эй болон Италийн гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдэһэн байба юм. Хүндэтэ караулай жагсаалай хажуугаар гараһанайнгаа һүүлдэ Италийн Президентэр удэшэгдэн, М. С. Горбачев ордон руу оробо. Сенадэй түрүүлэгшэ Джованни Спадолиничтай, парламентын депутадуудай палатын түрүүлэгшэ Леонильде Иоттитой болон Конституционно Суудэй Түрүүлэгшэ Франческо Саятай, мүн болохоёо байһан хэлэсэнүүдтэ хабааделсаха Италийн делегациин гэшүүдтэй ордон соо ороомсоороо Ф. Коссига танилсуулба.

Совет гүрэнэй хутэлбэрилэгшын Италида ерэзэд байһан үедэ үнэргэгдэхэ үшөө нэгэ баяр ёһололо үйлэ хэрэгтэ бэлэдхэлэй үгөөнёө хойшо хэгдэжэ байһан Венециин талмай дээрэ, хотын түбтэ Римдэ ажаһуугшад олон мянгаараа суглерба. Италийн нэгэдэһэниие һүлдэлэн харуулһан, король хоёрдугаар Виктор Эммануилда табигдаһан хушоо — мүнөөнэй Италийн гол мемориалнуудай нэгэн эндэ байдаг юм. Римлянуудай «Эсэгэ ороной маидал» гэзэ нэрлэдэг мемориальна энэ комплексдо М. С. Горбачев болон совет делегациин гэшүүд удэ багта ерэжэ хараба. Италийн оборонын министр Фермо Мино Мартинаццолинин удэшэлгэ дэро Венециин талмэйда тэдэнэр хүрэжэ ерэзэ. Хүндэтэ караулэй урдуур гараһанайнгаа, СССР-эй болон Италийн гүрэнэй гимннүүдэй гүйсэдхэгдэһэнэй һүүлэер совет хутэлбэрилэгшэ мемориалда венок табиба.

Римэй түүхэтэ зүйлнүүдэй агуулхэ байһаниинь гайхал заабол түрүүлнэ. Колизей болон Форум, Капитолийска гүбэ, Пантеон, Каракаллын термэнүүд болон бусад хүшөөнүүд тус хотын мүнөөнэй түхэл шэнжэтэй айхабтар нягтаар тааралданхай. Эдэ бүгэдэ итальянецуудай омогорхол байхаһаа гадна, манай цивилизациин, тэрэнэй үндэр ехэ туйлалтануудай хэды шэнээн һандархадаа бэлэн байһанииень һануулга болоно. Тиимэһээ бии болгоһон юумэеэ аршалха, һандаргааха бэшэ, харин бариха, байгуулха талаар бухы ярадуудай хамтын хүсэл эрмэлээл ямар шухала гээшэб? Хото соогуур ябаха үедөө М. С. Горбачев Капитолийн хажууда ошобо. Тэндэ суглараһан римлянуудтэ тэрэнние халуунаар амаршалаа.

М. С. Горбачевой Колизей соо ороходонь, тэрэнние журналистнууд хүреэлбэ. Асуудал табиха арга боломжотой болохын тулада тэдэнэй дунда ёһотой «гладиаторска тулалдаанууд» болоно.

— Италида Тениие хэр эзэргээр угтажа байнаб?— гэжэ корреспондентнүүдэй нэгэн асууба.

— Айхабтар һайнаар!— гэзэ Михаил Сергеевич энеэбхилнэ. — Эдэ бүгэдэ манай мүнөөнэй харилсаануудые тодорхойлон харуулна гээд би ханнаб. Бидэнэрэй хоорондохи хани ёһоной харилсаануудай ёһо заншалнууд олон зуун жэлэй түүхэтэй ха юм. Мүнөөдэр Советскэ Союзэй нимэ сүлоогоор харилсаануудаа байгуулжа байһаниинь, манай арадуудай хоорондохи бухы һайн юумые улам бэхижүүлнэ.

Ондоо асуудалда харюусахадаа, М. С. Горбачев нигэжэ тэмдэглэбэ:

— И алиин политическэ ажал ябуулагшэд бодото байдалые ходоодоо зубоор сэгнэдэг, һайн бодомжотой һанал бодолнуудые хэлэдэг, тэсэбэри гаргадаг, бүтэмжэтэй хандасануудые харуулдаг һэн. Эдэ бүгэдэ хүндэ хүшэр байдалнуудые һуларуулхада нүлөөлдэг байгаа. Энэ хадаа итальянецуудай оруулһан айхабтар ехэ хубитань болоно.

М. С. Горбачев Пагадцо Киджидэ — Италийн правительствын резиденциде удэрэй хоёрдохи хахадта ерэһэн байха юм. Италийн Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Дж. Андреоттитой нюур нюурааралаа уулзажа, богонихон хеерэлдөө тэрэ үнэргэжэ, совет-итальян хэлсээнүүд делегациин гэшүүдэй хаба здалгатайгаар эхилһэн байна. Мэдээжэ политическэ шэнжэлэгшэд, теле-шэнжэлэгшэд эдэ хэлсээнүүдэй амжалтатай байха байһаниие уридшалан багсаана, совет-итальян харилсаануудые үндэр баллаар сэгнэнэ. «Советскэ Союзда болножо байһан түргэн хубилалтануудтай холбон, М. С. Горбачевой Италида ерэһэн ушарые сэдьхэлээ ханангяар угтабэбди»,— гэжэ «Моссаджеро» газетэ бэшэнэ. «Хэрбээ Баруун зүгэй М. С. Горбачевой эхилһэн залан шууд эрьелтые дүүрэн хэмжээгээрнь ойлгожо, этигэхэгүй ябадаһаа болон заабол булюу болохо эрмэлэлгэ арсажа шадаа һаань, урда урдаһаа хараад байһан сэргэй-политическэ нэгэдэлнүүдые тараха, үндэһоороо шэнэ улаасхоорондын харилсаануудай байгуулажа бии болгохо арга ерэзэдүйдэ олдохо һэн»,— гэжэ «Унита» газетэ бэшэнэ.

Удэшэлэн Квиринальска ордон соо совет хутэлбэрилэгшын хүндэгэлдэ Италийн Президент сайналга хэнэн байна. Ф. Коссига болон М. С. Горбачев үгэнүүдээр андалдаба.

РСФСР-эй Верховно Советэй арбан хоёрдохи сесси

ГОЛ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУДЫЕ ШИИДХЭХЭ

...-эй арбан нэгэдэхи ...Верховно Советэй ...хоёрдохи сесси дээрэ ...жые хүгжөөлгын үи... ...шухала зорилгонуудые ...ө бүтэмжэтэй һайн ар... ...е бэдэрхэ тухай хөө... ...болобо. Энэ сесси но... ...29-дэ Москвада, Кремь... ...ордон соо хүдэлмэ... ...элжэлүүлээ.

В. И. Воротников, Л. Н. А. П. Бирюкова, А. В. Г. П. Разумовский, ...анов, А. Н. Гирсенко, ...Манаенков, Е. С. Строг... Усманов гэгшэд сесси... ...дэлгэрэнэй хабаадэба. ...удэрэйнь удэшын за... ...дээрэ 1990 оной ...ой түсэбэй болон бюдж... ...проектнүүдые зүбшэн ...ез үргэлжэлүүлнэн ...Түсэб болон бюджет ...ва үрдын жэлнүүдэйхи... ...тулхада, социальна зо... ...дые шиидхэлгэдэ гол ...хандулагдаба гэжэ ...ушэд тэмдэглээ.

...С-эй түрүүлэгшын ор... депутат **И. Е. Клочков** ...ордэ, ажахы эрхилэл... ...ез гуримуудта, эконо... ...ез бэеэ даагаан байдалда ...Федерациин орохоёо ...тухай хөөрэбэ. Минии ...эн, энэ хүдэлмэрэй ехэл ...руулагдажа байна, хан... ...ёөр бэелүүлэгдэнэ. ...кие ажал хэрэгүүдээр ...ан асуудалнуудта де... ...гэтэй хэлэхэдэ, эко... ...ан үйлэдбэриин сектор... ...лмэриишэдые, сэрэгшэ... ...ргуулгэ-нээ уламжалан. ...ригуйшүүлэй олошор... ...алтай тэмсэхэ үрэ ехэ... ...нэй программа зохёо... ...радхаба. ВЦСПС-эй ту... ...мор республика дотор ...са барилгын ондоо про... ...зохёожо, тэрэнние бэ... ...эн һалбарин байда... ...нөөрнь хубилгаха ар... ...то байна гэжэ үгэ хэ... ...раагаа.

...омито эмхидэлнүүдые ...нь хүгжөөхэ талаар ...нуд соо дурадхагдаа... ...дэн соо тобигдаһан ...нуудые юрэнхы дээ... ...амжээд. Татарэй АССР-...овно Советэй Презе... ...Түрүүлэгшэ депутат ...Мустаев гол асуудал... ...анхаралаа хандуулба. ...экономико хүтэлбэрил... ...ал ябуулга ханголтагүй ...ла хэрэгжүүлаа гэжэ тэрэ ...ээ. Мүнөө үедэ бии ...ажахы эрхилэлгын онол... ...социально-экономическа ...ин доторой нөөсэнүүдые элирүүлхэ, нютагай нөөсэнүүдэй ашаар социальна зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хутэлбэриллгын гуримые шэглүүлнэгүй гэжэ тэрэ хэлэв. Нёдондо жэл Татарта түсэбнөө гадуур 370 миллион тухэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө һэн. Гэбэшье энэнэй 1,5 процентнээ ехэ бэшэниинь республикын гүрэнэй бюджедтэ үлөөгдэнэн байгаа. Республикын ашаг олзо болон тэрэнэй газар дээрэ байдаг предприятинуудай хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй хоорондо тодо экономическа холбоо барисаанай үгы байгаа тохёолдоһон дутуу дундануудай үшөр шалтагаалнуудай нэгэниинь болоно. Энэ үшөр экономико хүгжөөлгэдэ ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые тохёолдуулна. Татарай АССР-ые ажахы эрхилэлгын шэнэ ёһо гуримуудта оруулха тухай тогтоол баталан абалгые хүрдадхаха гүйлтатайгаар депутат хандэба.

Татарай атомна электростанциин барилгые гүйсэд болоулжа, тэрэнние үүраараа хүдэлдэг станци болгохо тухай шиидхэбэри абаха болзорые тодорхойлхо тухай тэрэ СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжковто депутадай эрилтэ табяа.

Брянскын областной Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. Г. Сыроватко** түсэбүүдые бэелүүлгэдэ хабаатай бодото дурадхалнуудта тогтоһон байгаа. Энээнтэй дашарамдуулан, нютагай ойзо шэнжэнүүдые, тохёолдожо байһан бэрхэшээл түбэгүүдые түб хараада абаха ёһотон гэжэ тэрэ тэмдэглэв. Чернобыльско АЭС-тэ болоһон аюул усалай хойшолонгуудые усадхаха гэшэ Брянска областиин хүн зоной сэдьхэл хүдэлгэжэ байһан гол шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно. КПСС-эй ЦК-гай зүгөөс гаргагдаһан анхэрал оролдолго, областиин абаһан хэмжээнүүд, республикын правительствын үзүүлжэ байһан горитой ехэ түйаламжа мүнөө аюул усалда орөһон хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлые хөнгөлнагүй. Эдэ хэмжээнүүд удха шэнэраараа сэг зуурын байна. Мүнөөдэршье, холын ерэзэдүйэшье энэ газар дээрэ ажаһуугшадай аюулгүйе гэб хангажэ шадахагүй юм. Аюул усалай хойшолонгуудые усадхаха талаар удаан болзоорои гүрэнэй программа зохёохо шухала. Энэ талаар область өөһэдынгөө дурадхэлнуудые оруулэ һэн. Гэбэшье программа зохёолго, элдэб хэмжээнүүдтэ тэрэнние зүбшэн хэлсэлгэ хүшэр бэрхэшээлнүүдтэй ушарна.

КПСС-эй Горьковско горкомой нэгэдэхи секретарь депутат **Ю. А. Марченков** үгэ хэлэхэдэ, дурадхагдаһан проектнуудые гол түлөб һайшаагаа. Гэхэтэй хамта Хара бэшэ хурьһэтэ зоные хүгжөөхэ талаар һомололгонуудые баг болгоһон ушарые буруушаан шүүмжэлээд, эндэ үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаһан арадай хэрэглэмжэн эд бараанай ехэнхи хубие нютагуудта үлөөхые дурадхаба. Түсэбүүд болон таһалагдаа үгтаһан нөөсэнүүдэй тэнсүүриие һайжаруулха, экономикын ба ниитын ажэбайдалай бухы һалбаринудта жаяг журамые бэхижүүлхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Воркутагай шахтернуудай бүһалгаһай арадай ажахыда ямар хангалтагүй муугаар нүлөөлдэг байдаһень тэрэ тодорхой жишээ дээрэ харуулба.

Бухы хүнүүдэй сэдьхэл ханаһан түсэб болон бюджет зохёохо һэдэлгэ найдалгүй байна гэжэ Тюменскэ областной Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **Н. А. Чернухин** тэмдэглээ. Өөһэдөө өөһэдынгөө хүгөлбэриллгэдэ, өөһэдөө өөһэдтөө мүнгэ һомололгодо орохые бэлдэжэ байха үедэ зүбшэн хэлсэлдэжэ байһан проектнүүдэй нютагай шэнжэ шанар тухай үгэ хэлэгшэ тогтоба. Түб бэ нютагуудай хоорондохи харилсаае бата үндэһэ һуури дээрэ табиха шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Социальна һалбарие хүгжөөлгэдэ үлӭэн мүнгэ һомолхо ябадаһаа ерэхэ, ашаг олзоонуудые, тэрэ тоодо бэлэн Тюменийн хизаар нютагай орёо шухала асуудалнуудые шиидхэхэдэ түйалха болгоһон гуримые хубилгаха хэрэгтэй.

Тувын АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ депутат **В. Е. Серяков** түсэб болон бюджедэй проектнуудые нэгэхы дээрэнь һайшаагаад, тэрэндэй һанамжын ёһоор, автономито республикын экономическа ба социальна хүгжэлтын эрилтэ дэлисые хурдадхаһын тула шухала удха шаардлагатай. Зарим асуудалнуудта тогтоһон байгаа. Тусхайлбэл, тэдэнэй предприятинуудай байрадаг газар дээрэхи социальна һалбаринудые хүгжөөхэ тула шухала хэрэгтэй мүнгэ эзэлӭ эзэлӭ ...ромгоёо хэрэгжэ адаг. Зарим союзна министерствануд болон албан аургаануудта эрилтэнүүдые табиһан байгаа РСФСР-эй Зарим министерствануд иимэ ябадал гаргадаг байна.

Урьһалжаһын политикые нарижуулан, һайжаруулха харьһа зэмнуд тухай депутат тогтоохо зуураа, автономито республикын тра-спортые, материально-техническэ хангалгые нарижуулан, һайжаруулха, тэрэнэй үйлэдбэриллын хүсэнүүдые хүгжөөхэ талаар, хэдэн дурадхалнуудые оруулһан байгаа.

РСФСР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр депутат **В. М. Виноградов** Совет Россин улаасхоорондын холбоо барисаае дэлгэрэнгыдаар шэнжэлхэдэ, РСФСР-эй гадаадын экономическа холбоо барисаае нарижуулан, һайжаруулгын асуудалнуудта үгэ хэлэгшэ гол анхаралаа хандуулхадаа, тусхайлбал, тэдэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэдэн тодорхой хэмжэнүүдые дурадхаба. Соёлой, эрдэм һуралсалай, спортын талаар гадаадын оронуудтай Россин холбоо барисаае хүгжөөхэ хараа түсэбүүдэ тэрэ үгэ соогоо ехэ анхаралаа хандуулаа.

Зарим тоды амжалтануудай түйлагдаашье һаань, урэ дүнгүүд үшөөл, сэдьхэл ханаагаагүй гэжэ Алтайн хизаарай Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **А. Г. Назарчук** хизаарай малшадай болон тариашадай хүдэлмэри тухай сессидэ хабаадагшадта мэдэгдэбэ. Материально-техническэ нөөсэнүүдые хубаариһын тула гол шэглэлнүүдые баталан абаха шухала. Тиихэдэ хүдөөгэй ажалшадай аша түйлада тэрэниие элсүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ тоолоно. Ушарынь юуб гэбэл, баталагдан абтаха документнүүд соо түсэблэгдэнэн юумэн аграрна һалбарие гүйсэд хангажа шадахагүй байна. Промышленна предприятинууд болон хүдөө ажахын хоорондохи харилсаануудта хабаатай бүлэг бухы асуудалнуудаар үгэ хэлэгшэ тодорхой дурадхалнуудые оруулба.

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин президиумэй түрүүлэгшэ депутат **П. Л. Гончаров** үгэ хэлэхэдэ, мүнөөнэй байдалда, ерэзэдүйдэ хабаатай зарим асуудалнууд бии байһаар гэжэ тэрэ мэдүүлэ. Сибириитэ эрдэм ухаанай түйлатачуудые түхэгыгоор нэбтэрүүлхэ асуудалда үгэ хэлэгшэ тогтоходоо, зарим тоды һонирхолтой баримтануудые харуулба. Энээнтэй дашарамдуулан, Сибириин агропромышленна комплексые эрдэм ухаанай талаар хаяалгын комплексно программые дэмжэхэ гүйлтатайгаар СССР-эй ГКНТ-дэ, РСФСР-эй правительствада хандаба.

Волгоградэй областной Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **А. Н. Орлов** Волгоградым 29-дэй үгэлөөнэй алгадаа дээрэ түрүүлэн үгэ хэлэхэдэ, сов и ажахтар орёо оршон байдалда болоно байна гэжэ мэдүүлэ. Жаяг журамые, ёһо гуримые, харюусалые бэхижүүлхэ, дээшэлүүлхэ талаар тодорхой, бүтэмжэтэй һайн хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Хүнүүдэй аша түйлые хангаха анхаралаа ороолдолгоор нэбтэрүүлэн түсэбэй ба бюджедэй проектнүүдые үгэ хэлэгшэ дэмжэгдэдэ, хэраалагдаһан үрэ дүнгүүдэй зариманиинь бэелүүлэгдэхэ аргагүй байна гэжэ мэдүүлбэ. Эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ, «Б» бүлэгэй предприятинуудай аша түйзда нөөсэнүүдые таарууулгаар хубаариха капитальна барилгын ажал хэрэгүүдые һайжаруулха шухала. Болго мүрэн шадар оршоо тойроохи байгаалиие гуримшуулан, һайжаруулгын тула доры хэмжэнүүдые абахые тэрэ урааламаа.

КПСС-эй Ленинградска обкомой хоёрдохи секретарь депутат **А. М. Фатеев** дурадхагдаһан документнүүдые һайшаахадаа, зарим ажалтануудые хэбэ. Бодото хубилалтануд болохо аабза гэжэ ажалшад хүлөөнэ. Ушарынь юуб гэбэл, Нева мүрэнэй эрье дээрэхи хото хүн зоной социальна аша түйые хангалгын талаар республика соогоо һүүлшын һуурнуудай нэгые эзэлнэ. Ороо шухала асуудалнуудые шиидхэхэ программа зохёогдоо. Тиигэшье һаань, түсэб болон бюджедэй проектнууд соо мүнөө дээрэ бии байһан хуушанай хандасануудые зайсуулха хэрэгтэй. Оборонно промышленностиие хубилгажа, хүн зоной аша түйлда продукци үйлэдбэриллын программые бэелүүлхэ тухай бодомжолхо, эхин дээрэ РСФСР-тэ үржагайруулагдажа байһан нютагай ажалын тоосоондо ороолдодо бэлдэгдэгдэ хурдадхаха шухала.

Олон үндэһэ яһатанай Эхэ оронойнгоо хүби заяан тухай гүнзэгы бодомжонуудаа уран зохёолшо депутат **А. В. Калинин** хэлэв. Обществодо болножо байһан революционно хубилалтануд, хүбилган шэнэдхэлгэдэ Россин ардуудай оруулдаг хубита тухай тэрэ хэрэсаар хэлэв. Мүнөө үедэ болножо байһан экономическа ба социуд ухаанай шэнэдхэлгын хэрэг эзэгжэ, тэхэрихэгүй гэжэ этигэжэ байнаа, уран зохёолшо зэирхэйлбэ.

Өөрынгөө республикын ажабайдалай жишээ дээрэнээ РСФСР-эй хүдөөгэй хүн зоной шиидхэдэгүй асуудалнууд тухай Башкирай АССР-эй Министр үүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **И. А. Габитов** хэлэһэн байна. Тэрэнэй һанамжаар, аграрна секторэй болон промышленностиин хоорондохи тэнсүүригүй андалдалта Россин хүдөө өөгтагуудай социальна байдалай гэгэлдэлэ ороһоной гол шэглэгаануудай нэгэниинь болоно. Хото городууд болон хүдөө нютагуудай хоорондо экономическа талаарха зүб үнэ сэнгуудэй индекс тогтоохо, энэ хэрэгые гуримшуулха хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ зүб үнэ сэнгуудэй индекс тогтоохо, энэ хэрэгые гуримшуулха хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэв.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан документнуудые шэнжэлжэ үзэхэдэ, нютагуудтахи түсэблэлгэдэ, тэрэ тоодо финансово-бюджедэй асуудалнуудта тон шэнэдэр хандадаг болоогүй һэн, экономикодохи ба социальна һалбаридахи хүшэр хүндэ байдалые һайжаруулжа, харьяата газар дайдаяа комплексноор хүгжөөхэ, хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулха талаар нютагай Советүүдэй арга болножонуудые дэмжэлгүүлжэ болохогүй гэжэ Куйбышевай областной түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **Г. В. Ходасевич** хэлэбэ. Депутадай һанамжын ёһоор, проектнуудсоо зарим областнуудай болон бухы республикын аша түйһын тэнсүүри хангагдаагүй.

Һүүлэй үедэ хүдөө ажахын ба промышленна регионуудай хоорондо, хэзэгдэдэг болоһон адли тэгшэ бэшэ байдалые усадхахын тула бухы хүсэ шадалаа элсүүлхые Курганай областной түрүүлэгшэ депутат **В. П. Герасимов** уряалһан байгаа. Алибаа юумэнхээ үлэһэн мүнгэ зөөри хүдөөгэй областынгуудта үгэхэ инвестиционно политикын гол ёһо промышленна ба хүдөө ажахын хүгжэлтын, үйлэдбэрилэн ба социальна һалбариин хоорондохи тэнсүүриие эбдэжэ, манай арадай ажахын байдалые ехэ хүшэр хүндэ болгоһон байна.

Түсэбэй болон бюджедэй проектнуудые һайшаан дэмжэхэ зуураа, ороной бухы түмэр зэмууд дээрэ транспортын таһалгаягуй һайнаар ябаа һаань, хараалагдаһан бухы юумые бэелүүлжэ болохо гэжэ Хойто-Кавказай түмэр замай начальник депутат **Ф. М. Котляренко** мэдүүлэ. Олохон замууд дээрэхи байдалаар һанаа зобожо байһан тухайгаа тэрэ хэлэв. Тобшолон хэлэбэл, мүнөө үедэ Кавказда хэдэн арбаад мянган вагонууд сугларжа, орёо болоод байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Тэхэ зуура яаралтай ашаа, тулишэ зөөхын тула иимэ вагонууд елээр дутаадана. Үбэлэй эрхэ байдалда иимэ байдал ороной ажамидаралда аюул тохёолдуулна.

Нацинууд хоорондын харилсаануудай нүхэрнэн ябедал, тобшолон хэлэбэл, НКАО-до тохёолдоһон байдалай шалтагануудай нэгэниинь болоо. Түмэр замэй хүдэлмэриие һайжаруулха талаар хэмжэнүүдые дары абаха хэрэгтэй гэжэ Азербайжаная ССР-эй Верховно Советэ хандахыень депутат РСФСР-эй Верховно Советэ дурадхаба.

Россин ерэхэ жэлэй түсэб болон бюджедые баталха хэрэгтэй гэжэ Камчаткын облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ депутат **Н. А. Синетов** мэдүүлэ. Республикын олохон нютагуудта, тэрэ тоодо Камчаткада тусгаар хандаса хэрэгтэй. Тэдэнэй үйлэдбэриллын хүсэнүүдэй ба социальна бэриллын хүгжэлтын эрилэ, энэжэнээ дулдыдаха гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Сессиин ябасые СССР-эй Түбэй телевидени хангалтагүйгөөр харуулна гэжэ бүлэг депутадуудай бэшэһэн бэшэгые түрүүлэгшэ сочосхон ушаба. Россий республиканска телевидени байгуулха шухала туһай хуудал авторнууд табина.

Удаань КПСС-эй Тульска горкомой нэгэдэхи секретарь депутат **А. П. Фирюлиндэ** үгэ үгтэнэ. Зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан документнуудтэ гэмгүй һайн сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, 1990 оной түсэбэй болон бюджедэй проектнууд соо хөөрөритой дутагдал бии гэжэ тэрэ хэлэбэ. Эдэ документнууд соо хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ бэшэ, харин тоо, баримтануудта гол анхаралаа хандуулагдаа гэжэ тэрэ тоолоно. Энээнтэй хамта нютагай Советүүдэй үүсхэлэгэр гэр байра ашаглалгада оруулаллые үргэлхэхэ замууд тухай, һуурин тосхонуудые дулаагаар хангалгые нарижуулха асуудалнууд тухай, социальна хямда сэнгуудэр һанжаалаа хүнүүдтэ худалдагдадаг эд бараа бүтээлгые ехэдхэхэ зорилгонууд тухай хэдэн асуудалнуудые депутат хараха үзөө.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа документнуудэй бэелүүлэгдэхэдэ, урагшаа алхам хэгдэхэ ёһотой гэжэ Карелиин АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ депутат **Ю. Н. Иванов** тэмдэглэбэ. Манай хүдэлмэриин ашаг үрые сэгнэхэ, нютагуудтахи гүрэнэй, совет зургаануудай хүдэлмэриин онол аргануудые нарижуулха шухала. Хэлсээтэ журам бэхижүүлхын тула хуулиин горитой документнүүдые бэлдэхэ, бюджедэй проектые гүйсоомөөр хэхэ, хоморжоһон зүйлнүүдые бухы регионуудта адлаяр хубааха хэрэгтэй.

Байгаали хамгаалха талаар РСФСР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ депутат **А. М. Ковальчук** республика доторхи экологическа байдал һанаа зобооно гэжэ хэлэбэ. РСФСР-тэ байгаалиин баялигуудые хэрэглэхэ нэгэн ниитэ гурим үгы. Зарим нютагуудтахи байдалай һүжэрнэн ябедал политическэ, экономическа шэнжэтэй болоо, хүн зоиние хүлөөжэ гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Партийна, совет, ажахын зургаануудай, хүн зоной хүсэлэл ороолдолгонуудые элсүүлхэ, техническэ политика эрид хубилгаха, байгаали хамгаалха талаар экономическа шэнэ ониһо нэбтэрүүлхэ, бүгэдэ ниитын һуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Экономическа реформые залан сэхээр ябуулха асуудалнуудта үйлэдбэриин «Уралвагонзавод» нэгэдэлэй электроганнууршан депутат **В. В. Политов** үгэеэ зорюулза. Үнэ сэнгуудэй дэрэшэлжэ, «һүүдэрэй экономикыень» үргэдэжэ байһан ябедалые эрид шүүмжэлжэ, хүдэлмэришэн хүнэй харааболые хэлэ. Салин хүлһэнэй болон доторой дэлгүүрэй үнэдэр сэнгуудэй хоорондохи тэраалдалай муудаһанай эсэстэ предприятинуудаа мэргэжэл шэдабаритай кадрнууд гоража ошоно гэжэ тэрэ хэлэбэ. Эдэ бүгэдэ хубилгаа шэнэдхэлгэдэ һаад түбэг хэнэ, ерэхэ жэлдэшье эрид хубилалта болохогүй гэжэ тэрэ тоолоно.

Манай экономистнуудай алдуу эндэлүүд обществода ехэ үнэтэй сэнтэй боложо үгэхэнь гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Үйлэдбэриин ёһотой эзэдые бэдэрнэнэй хэрэгтэй, эдэмнай гэбэл, 100 миллион хүдэлмэришэн ачи болоно гэжэ шахтернуудай забастовкануд харуулаа. Тиимэһээ ажахын тоосоо «дээрэһээ» нэбтэрүүлнэнэй хэрэгтэй гэжэ депутат тоогоно. Хүдэлмэриин газарнуудаа ажахын реформые бэелүүлжэ эхилхэ хэрэгтэй. Үнэ сэнгуудэй, мүнгэнэй реформо ехэ, салин хүлһэ «байһан» хэмдэжэ үлөөхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ һанамжална.

Депут

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ХЭХЭ, ШИИДХЭХЭ ЮУМЭН ЕХЭ

«Улаан-Аха» колхозой партийна эхин организацийн тоосоото-hуньгатын суглаан зарлагдажа, партбюрогой секретарь Ш. Ш. Будаев элидхэл хэбэ. Тиихэдээ тоосоото ба соо колхозой коммунистнуудай, бүхы ажалшадай түлөлөг зарим тэды амжалтануудтухай тэрэ тогтобо. Мүн тиихэдэ мал ажал эрхилхэ талаар нёдондо жилдэ боложо үнэрлөн научно-практическа конференцийн саабаричууд бодото дээрээ хэрэглэгдэжэ эхилөн байна. Ажалшадай түлбэри олоhон олзоhоонь дулдыдан үгтэдэг болохоор гуримшуулагдаа.

— Үнэрлөн жэлтэй сасуулхадэ, ажалшадай журам бага сага hайжараа,— гээд Ш. Ш. Будаев хэлэбэ. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ, продукцийн шанарынь дээшэлөн байна.

Саашань нүхэр Будаев иигэжэ тэмдэглэбэ:

Гадна, үшөөл олонхи ажалшадай журам hула. Зарим нэгэн урид хамтын ажал хэдэгүй, харин өөрынгөөл хубиин ажал харадаг байна. Жэшээлхэдэ, хоёрдохи отделениин ажалшад булгадаа шахуу үнэрлөн зундаа сагай эгээл hайн уларилтаа үедэ өөнэдынгөө үбүнэ себшажа, колхозой ажалые огто хаяжархиhан байха юм.

Ш. Ш. Будаевай элидхэл шегнажа hуухадэ, партбюро, төрөнэй секретарь колхозой ажалые олон талаhаань шэнжэлжэ, тобшолод хэ. Энэ талаараа элидхэл барег гэмээр. Тэрэ нүгөө талаhаань абаад харахадэ, энэ эмхидэлынь партийна эхин организацийн суглаан дээрэ бэшэ, харин колхозигуудай хамтын тоосоото суглаан дээрэ хэгдэлөн шэнгеэр үзэгдэхэ юм. Юундэб гэхэдэ, элидхэл соо партийно-политическэ, эмхидхэлэй, ниигэд байгаа мүртэйгөөр хэлэгдэбэгүй.

Элидхэлэй удаа партийн гэшүүдэй суглаандаа али зэргээр бэлдэлөн, хэр эдэбхитэй, журамтай байhаниинь элирэн харагдаа. Түрүүлэн үгэ хэлэхэ хүн огто олдобогүй. Удаан саг соо хүнүүдэй абяа, анигүй. «амандаа уhа балгаад» hуухань аягүй шэнгеэр үзэгдэбэ. Тиигэhээр комсомолой комитедэй секретарь Сэсэгма Сыренова түрүүлэн үгэ хэлэхэ баатай болоо hэн.

— Бидэнэр, залуушуулай хүдэлмэридэ аха нүхэднай яhала туhа үзүүлнэ, тэдэнэй тоодо С. Л. Добгитова, Я. С. Дыржинова оролсоно,— гээд тэрэ хэлэбэ.— Тиигэбшье комсомолой организацийн ажалда партбюрогой, правленийн зүгhөө хүргэгдэдэг туhаламжа үшөөл бага.

Залуушуулай ударидагшын хэлэhэннээ хойшо суглаанда hуугшад «аматай, хэлэтэй» болоо. Суглаанай түрүүлэгшээр hуугhан нүхэр Мункинов тэдэнние хорижо, номгоруулжа ядаhаач байна. Тиигэжэ байhанай удаа Ф. Ш. Налханов үгэ абажа, партийн гэшүүдэй, бэшэлье зоной журемгүй, үгэ бүлэлдэдаа хэжэ шадахагүй байhан туhай тэмдэглэлэ.

— Партбюрогой, правленийн зүгhөө холо хэлэрэ мал адуулагшадта анхарал тон багаар хандуулагдана. Байра байдалаарнь hонирхоногүй. Үнэн дээрээ хэзрын малшад муу байра байдалтай. Харин тиихэдэ мэргэжэлтэд, правленийн гэшүүд зундаа хольыч малшадта ошодоггүй байhаар. Энэ бүтэмжэтүй хэрэг,— гээд Ф. Ш. Налханов нэмэжэ хэлэбэ.

Ажалай журам, хүтөлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй хүдэлмэрийн дутуу дунданууд туhай партийн үкинэй гэшүүч А. А. Хайрагаев тогтоо. Тэрэ барилгын шанарай мууе тэмдэглээ. Саашань тэрэ колхозой профкомой түрүүлэгшэ.

Үгэ хэлэгшэд малшадые хангаха асуудалай муугаар шийдхэгдэдэг байhан туhай тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, нүүдэл наймаан, урач hайханай бүлгэмэйхидэй концерт наадан, лекци, хөөрөөнүүд тон үсөөн. Тиихэдэ колхозой партбюро, правленийн эмэ хүдэлмэри бодотоор хинана, шалганагүй гээд хэлэгдээ.

Коммунистнууд В. М. Ошоров, В. Д. Цыренов үгэ хэлэжэ, худалдаа наймаанда барилгын материалнууд, онсолон хэлэбэл, ДВП, ДСП, шифер цемент, хуурай штукатурай хаб-тагайнууд гэхэ мэтэ үгы, эдэ-ниие асаржа, хүдөөгэйхидтэ хуваараалгаа hайн байгаа гэжэ онсолбо.

Тоосоото суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн коммунистнууд гол зорилгонуудаа эдирүүлжэ, саашадаа үшөөл hайнаар ажаллажа, түрэл Коммунис партиичгаа XXVIII съездые нэрэтэй солотойгоор үгтаха байhанаа мэдүүлбэ.

Суглаанда партийн райкомой бюрогой гэшүүн, РАПО-гой түрүүлэгшэ С. С. Галсанов хабаадалсаба.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ—ШАГНАЛНУУ

1988—1989 онуудай үбэлэй үедэ малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар ф нүүдэй, бригадануудай, цехүүдэй, участогуудай коллективүүдэй, мүн агропром ленна комплексын мал ажалай худэлмэрилэгшэдэй Бүхсоюзна социалис мурыс нэй дүнгүүд туhай

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай совет 1988—1989 онуудай малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхын түлөө фермэнүүдэй, бригадануудай, цехүүдэй, участогуудай, коллективүүдэй, мүн агропромышленна комплексын мал ажалай худэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мурысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, иимэ тогтоол баталан ababa.

1988 онои IV квартал да, 1989 оной түрүүшын хахадта мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэhээ гадуур продукцийн шанарыг hайжаруулха, түл түрэсэ олоор абажа, дэнээ бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ талаар ажалдаа эрхим үрэ дүн туилөhан колхозуудай фермэнүүдэй, бригадануудай, цехүүдэй, участогуудай, коллективүүдэй, мүн агропромышленна комплексын мал ажалай худэлмэрилэгшэдэй дунда дэлгэрhэн социалис мурысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, иимэ тогтоол баталан ababa.

1988 онои IV квартал да, 1989 оной түрүүшын хахадта мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ талаар продуктнуудые үйлэдбэрилгые ба худалдалгые дээшэлүүлхэ талаар ф нүүдэй, бригадануудай, цехүүдэй, участогуудай коллективүүдэй, мүн агропром ленна комплексын мал ажалай худэлмэрилэгшэдэй Бүхсоюзна социалис мурыс нэй дүнгүүд туhай

БАРГАЖАНАЙ РАЙОНhОО

Баргажанай совхозой hу haалиин 3-дахи фермэ (даагшань С. Х. Харисов),

Уланай колхозой Түхэрэн байра гэжэ hу haалиин фермэ (даагшань В. Л. Цыденов).

БАУНТЫН РАЙОНhОО

Монгойн совхозой тугалнуудаа эхэдэнь хүхүүлэн түлжүүлдэг гүүртэ (бригадирынь Д. Д. Дармаев),

БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНhОО

Бодонгуудай совхозой залуу эбэртэ бодо мал түлжүүлдэг фермэ (бригадирынь Д. Д. Дармаев),

Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон И. М. Конечных),

«Дружба» колхозой Ара-Хэрээтын hу haалиин фермэ (даагшань В. В. Сидинкина).

ЯРУУНЫН РАЙОНhОО

«Комсомольский» совхозой Тубэй hу haалиин фермэ (даагшань В. Н. Богдан),

Яруунын совхозой Харгын hу haалиин фермэ (даагшань С. Перевозников).

ЗЭДЫН РАЙОНhОО

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийн XXVII съездэй нэрэмжэтэ hүнэй комплекс (даагшань А. Г. Югова).

«Октябрьский» совхозой hу haалиин фермэ (даагшань Н. И. Зарубина),

Оёорой совхозой Зүүн-Торийн hу haалиин фермэ (даагшань В. Б. Бадмаев),

Борьёгой совхозой гахайн фермэ (даагшань У. К. Пашинская),

Доржи Банзеровай нэрэмжэтэ колхозой Цагаатын hу haалиин фермэ (даагшань С. Д. Сосорова),

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Бага-Наринай hу haалиин фермэ (даагшань В. С. Колесникова).

ЗАГАРАЙН РАЙОНhОО

«Дружба» совхозой hу haалиин 2-дахи фермэ (даагшань Д. Б. Гомбоев),

«Гигант» колхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон П. К. Игнатьев).

ЗАХААМИНАЙ РАЙОНhОО

Дүтэлүүрэй совхозой hу haалиин фермэ (даагшань И. Ц. Бальжанов);

СССР-эй 50 жилэй ойн нэрэмжэтэ совхозой эбэртэ бодо мал шахан таргалуулдаг бригада (ахалагша малшан Б-О. П. Ринчинов),

Хамнийн совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон Г. Г. Базаров).

ИВАЛГЫН РАЙОНhОО

Буряадай худөө ажахын институтдай hураалсалай «Байгал» ажахын (Гурэльбын hүнэй комплекс (даагшань В. Г. Фролов),

«Сэлэнгэ» совхозой hу haалиин фермэ (даагшань Т. И. Хабибулаева),

Халюутын совхозой Красноярован hу haалиин фермэ (даагшань П. Г. Мурзин),

Улаан-Удын шубуунай фабрикын промышленна 2-дохи hурэгэй бригада (бригадирынь Г. М. Антипова).

КАБАНСКЫН РАЙОНhОО

«Шергинский» совхозой Красноярскын hу haалиин фермэ (даагшань Г. И. Беляев),

Кабанскын шубуунай фабрикын Кабанскын hу haалиин фермэ (даагшань И. И. Солодовников),

Байгалай ОПХ-гай Тимлюйн hу haалиин фермэ (даагшань С. В. Зарубин).

ХЭЖЭНГЫН РАЙОНhОО

Хэжэнгын совхозой «Красный Яр» гэжэ hу haалиин фермэ (даагшань П. Я. Яковлева),

«Первомайский» совхозой Иннокентьевскын hу haалиин фермэ (даагшань В. А. Алексеева).

Чисаанын совхозой Булагай hу haалиин фермэ (даагшань А. Б. Даржаев).

ХУРАМХААНАЙ РАЙОНhОО

Нахалинын совхозой Шаманкын hу haалиин фермэ (даагшань Г. И. Гаськова),

Аргатын совхозой Булагай hу haалиин фермэ (даагшань С. С. Ламуева),

Дэрэнэй совхозой Аллын hу haалиин фермэ (даагшань Ц. Э. Дудеев).

ХЯАГТЫН РАЙОНhОО

Хяагтын совхозой Хиранай-Адагай hу haалиин фермэ (даагшань В. М. Насырова),

Алтайн совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон С. П. Бундаева).

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ РАЙОНhОО

«Забайкалец» совхозой hүгөөтын hу haалиин фермэ (даагшань В. М. Кононов),

«Забайкалец» совхозой «Новая точка» гэжэ hу haалиин фермэ (даагшань Е. С. Фетисова),

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hу haалиин 1-дэхи фермэ (даагшань В. П. Варфоломеев),

«Искра» колхозой «Новостройка» гэжэ hу haалиин фермэ (даагшань В. И. Чигирева).

АХЫН РАЙОНhОО

«Коммунизм» колхозой hу haалиин фермэ (даагшань С. Б. Гергенова).

ПРИБАЙКАЛИЙН РАЙОН

«Прибайкалец» колхозой рымскын hу haалиин ф (даагшань В. С. Коношенк

«Зырянский» совхозой А рай hу haалиин фермэ (даагшань Р. П. Коркина).

ХОЙТО-БАИГАЛАЙ РАЙОН

«Эстония» совхозой Кинж hу haалиин фермэ (даагш О. Н. Аюшеева).

СЭЛЭНГЫН РАЙОНhОО

Сэлэнгын совхозой Э жын hу haалиин фермэ (даагшань Г. И. Ильичев),

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой «Шэнэ комплекс» hу haалиин фермэ (даагшань В. Д. Батуев),

Химнын совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон М. Акулов),

Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон М. Б. Хаев).

ТАРБАГАТАЙН РАЙОНhОО

«Советская Россия» колхозой гахайн фермэ (даагшань Ф. Ефремов),

«Маяк» колхозой hу haалиин 1-дэхи фермэ (даагшань А. Хамуев),

«Маяк» колхозой hу haалиин 2-дохи фермэ (даагшань Родионова),

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой hу haалиин 3-дахи ф (даагшань М. Е. Гребенщик

«Южный» гэжэ гатай бэрилдэг комплексын гахайн дые шахан таргалуулдаг но (даагшань Н. В. Мейн ва).

ХОРИЙН РАЙОНhОО

«Георгиевский» совхозой нишодой бригада (ахалагш нишон И. Д. Галсанов),

Дээдэ-Тайлын совхозой до-Голой hу haалиин ф (даагшань Л. Р. Чимитн нова),

Удын совхозой Баруун сууртайн hу haалиин ф (даагшань Х. Ц. Митыпо

Хорийн совхозой гуни харуулhалдаг фермэ (бри рынь З. Ц. Жамбалов).

ТҮНХЭНЭЙ РАЙОНhОО

Ленинэй нэрэмжэтэ колх Намарзаанай hу haалиин мэ (даагшань В. Р. Холи

БУИЛУУЛДАГ ПРОМЫШ НОСТИЙН БОЛОН ХАНГА ПРЕДПРИЯТИНУУДЫН

Улаан-Удын hүнэй комб дай сыр гаргадаг цех,

Бэшүүрэй заhабаринтан ническэ предприятийн лиц хабсаралгын участок.

Бол hалбариннай ХОНИН АЖАЛ

НАЙДАМТАЙ ХҮБҮҮД

Тээсгэн билэ Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонин ажалай цехэй начальник Буянто Чагдуровтай хамта ахалагша хонишод Бимба Данзановые болон Дажимба Ванчиковые гэшэдэй отаранууддта хүрөө hэмди. Эдэнэр үбэлжэлгын харюусалгатай хаhада эртээнhээ эдэбхитэйгээр бэлдээд, бүхы хэрэгтэй юумээ түхеэржэ, шэмэрүүн хүйтэнэй hарануудые муу бэшээр үгэрэгхэ арга гэжэ харахаар hэн. Хонид, хурьгадэйгаа байхэ байрануудые дулаалhан, нүхэ hүбыень бүтүүлhэн, үүдэ үрхыень заhабарилhан, хобоо хобтонуудыень шэнэлэн байна.

— Хонишод ямаршье жэлдэ энэ харюусалгатай кампанида саг соонь бэлдэдэг заншалтай. Тиимэhээ найдамтай хонишодной гээшэ,— гэжэ Б. Чагдуров урмэтайгаар мэдүүлнэ.

Ахалагша хонишод наhаараа эзлүү хунүүд. Гэбэшье ажалай дүй дүршэл ехэтэй болоhон, хонин ажалай бүхы онол онгыые олоhон зон. Нёдондо үсэг үшэр дээрэ хэмжэндэ үнэргэhэн, хонид, хурьгадэй тобир таргаар, гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулhан байна.

Б. Данзановтай хамта Юра ахань ба Н. Цырендоржиев гэгшэд ажалладаг юм. Эдэнэр эдүн хонинhоо 85 хурьга абаха түсэбтэй аад, 100 хурьга абажа, хүндэ шэгнүүртэйгээр эхэнүүдhээнь hалгаажа тушаагаа. Нооно хайшалха түсэбөө баhал дүүргэ. Хонин бүриhөө 4,5 килограмм нооно абажа, эрхим үрэ дүн харуулhан юм. Байгша жэлэй дүнгөөр, ахалагша хонишон Б. Данзанов 1989 оной районой эрхим хонишон гэhэн нэрэ эзэрдэй хүртэhэн алдартай. Гадна ВДНХ ошохо түлөөhэгүй путевкоор шагнагдаhан байна.

Гэбэшье энэ путевкынь «хүби заяан» мүнөөшье болотор мэдэгдэнэгүй. Бодото эзэндээ хэзээ барюулагдаха байгаа юм?

Ахалагша хонишон Дажимба Ванчиков 730 эхэ хонидые харуулhалдаг. Тэрээнтэй суглаа hамганиинь Т. Данзанова ба С. Колодин гэгшэд ажалладаг байна. Тус хонишод баhал габшатай бэрхээр ажаллаха, hайн үрэ дүн түйлажа, район соогоо сүүрхэйн габьяатай. 100 эхэ хонинhоо 100 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр тэнжээжэ тушааhан байнад. Хурьгадаа тушаахадань, дунда эзрээр нэгэ хурьганайнь шэгнүүр 20 килограмм татаа. Иигэжэ залуу хонишод шудэргы бэрхээр хүдэлмэ, өөhэдтөөшье, мүн колхоздоошье ашаг олзо ехээр оруулаа юм.

КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой бюро, арадай депутатуудай районно Советэй гүйсэдком, Агропромой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой президиум, ВЛКСМ-эй горкомой бюро хонишодой бриганануудай дунгүүдые хаража үзөөд, ахалагша хонишон Д. Ванчиковта, «1989 оной районой эрхим хонишон» гэhэн нэрэ эзэргэ олгойсэн юм. Гадна КПСС-эй горкомой, райгүйсэдкомой Хүндэтэлэй грамотаар шагнагдаhан, «Улаан Сэлэнгэ» газетын Хүндэлэлэй самбарта оруулагдажа, 50 түхэриг мүнгэн шагнаар урмашуулhан юм. Иигэжэ залуу хонишодой ажалайнь аша гэбьяа үндэрөөр сэгнэгдэн тэмдэглэгдэhэн байна.

— Энэ манай колхозой хонин ажалай цехэй мэргэжэлтэд Л. Изакеева, К. Мункуева, Б. Чагдуров гэгшэдые тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Юундэб гэхэдэ, эдэнэр жэлэй дүрбэн сагта ябагаршье, машинаршье ерэжэ, түйтэй заабари зүбшөөл үгэжэ байдаг, өрөө хүндэ асуудалнуудай гарахада, түргэн саг соо шийдхэрые оролдодог, байра байдалгэрнай hонирхожо бэлдэг хадань эдэбэртэ тон ехэ баяртайбди,— гэжэ Ванчиков хөөрэнэ. Колхозой хонин ажалай мэргэжэлтэдэй, мүнөө үеын эрхэ байдалдаа ажалаа эмхидхэжэ шададаг хадань, хүн зонтөө үгэгэ ойлголсожо, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаадаг хадань, хонишод тэдэнэ хүндэлдэг, омогорходог байна бшуу.

Үнэхэрсэршье, ажалшадай дунда мүнөө сагай эрилтэ туhай, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха, хүн зоной урма зориг бэлдэрүүлхэ гэгшэ, түгэлбэрилэгшэ, мэргэжэлтэ бүхэнэй шухала үүлгэ гэгшэ габ даа.

Библиотекэ, больницын хүдэлмэрилэгшэд хонишодой үбэлжөөнүүд дээгүүр ходо ябадаг, hонин номууд, журналнуудые, мүн эмүүдые асэрхые оролдодог гэжэ хонишод урматайгаар мэдүүлэн hэн. Зүгөөр клубай, киногой хүдэлмэрилэгшэдэй ажал эндэ огто харагдаггүй байна.

— Хаа-яа кино асаржа харуулдаг hаань, бидэ баярлаха hэмди, залуушуул эндэ олон ха юмбибди,— гэжэ Б. Данзанов хэлэн hэн. Тиихэдэ КБО-гой, автомагазинай ажал баhал бирагуй ябана. Ганса нэгэ ерэхдээ, хоohон шахуу, хүндэ хэрэгтэй юумэ асардаггүй, ассортиментынь даншье hаа үгытэй, захилнуудыень бэлдүүлэгдэдэггүй, бааза дээрэ юумэн үгы гэхэ'эр бэшэ юумэ дуладаггүйбди,— гэжэ хонишод гомдолтойгоор мэдүүлээ hэн.

Эдэ мэтэн шухала асуудалнуудые колхозой правленийн, партком нэрлэгдэгшэ организацийн хүтөлбэрилэгшэдэтэй үгэзэ ойлголсожо, түргэн саг соо шийдхэхэ эрэгтэй гээд hанагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гаhаа) Ю. Данзанов, Д. Ванчиков, Б. Данзанов, Б. Чагдуров.

Д. БОДИЕВ,
манай тусгай корр.

Сэлэнгын район. Авторэй фото.

Хүдөөгэй барилга хүгжөөхэ туhай

АЛИШЬЕ ТАЛААРАА hАЙШААЛТАЙ

Манай Анаагай совхозой харьяата газар дээрэ Анаа-Үртөө, Булам hууринууд оршоно. hүүлэй жэлнүүдэй хугасаада гэхэ гү, али партийн ЦК-гай апрелийн (1985 он) Пленумэй удаа эдэ тосхонуудаа hэргэлэн хүгжөөхэ талаар hайшаалтай алхамуудые хэжэ эхилэбди гэхэдэ алдуу болохогүй. Республикымнай бусед районуудаар энэ асуудалай али зэргээр шийдэгдэжэ байhаарнь hонирходогбди. Өөрөө ород яhачайшье hаа, «Буряад үнэн» газетэдэ энэ темээр олон статьянуудай толилогдожо байhандань урматайбди. Оршуулга хүүлэжэ, hайшаалтай зүйлнүүдыень хадуужашье абахада аятайл. Илангаяа «Худөөгэй барилга хүгжөөхэ туhай» гэhэн эхинэй статья бүхыдэнь оршуулга хүүлэжэ, авторайнь — Баргажанай ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньhожоруулагдамал колоннын начальник П. Рубцовой бодомжонуудые сэгэхэ hэм.

Совхозоймнай гурбадахи отделениин түб Анаа-Үртөө hууринда 132 үрхэтэ айл ажаhуунка. Хоёр жилэй саанахида орходоо, зурааан бүлөөр нэмэгдэ. Урдаадаа олошордоггүй, хороодог hэн. Жил бүхэндэ 4—5 айл бүлэ районой түб Хори hуурин руу зөөжэ ерэhэн байдаг юм.

Түс отделениндэ хамта дээрэ 414 хүн ажаhууна. Тэдэнэй 170-ниинь түрэл совхоздоо хонишодоор, малшадаар, механизаторнуудаар хүдэлнэ. Табяад шахуу үндэр hаhатайшуул. Бэшэниинь hүргүүлиин hаhачай, мүн hаhа гуйсаадуй үхибүүд болоно.

Анаа-Үртөөмнай урдандаа колхозой түб байгаа. Жаргаад онуудай эхээр совхозой бүридэлдэ ороhоной hүүлээр, ажахын хүтөлбэрилэгшэдэй зүгhөө анхаралай хандуулагдахаяа болижо захалхада, орхигдоhоор орхигдошоhон юм. Олон гэрнүүдэй үүдэ, сонхонууд хаалтатай хадагдаад байhаа мүнөө нэгэдэбэ. hаная сэдьхэлдэ яаха аргагүй баяр түрүүлнэ.

hуралсалай энэ жилдэ Анаа-Үртөөдэ найман жилэй hүргүүлли нэгэдээ юм. Гурбадахи отделениимнай ажалшадай үхибүүд гэрhээ сэхэ hүргүүлидаа ошохо, түрэлхидэйнгөө нюдэн дэрэ, гэрээ байгаад номоо үзэхэ аргатай болоо. Удаатөө хадэ дахин районой түб руу автобус ошодог болонхой.

hүүлэй жилнүүдтэ хэдэн шэнэ гэрнүүд эндэ баригдажа, ашаглалгада үгтэнэ. Эдэ гэрнүүдтэ фермын хүдэлмэрилэгшэд түбхинэн налайба.

Хүдөөдэ барилга хэгдэжэ байhанай хойшолон дэмбэрэлтэй, ажахын хэрэгүүдтэ нүлөөлнэ. 1000 гаран эбэртэ бодо мал, 8600 хонин харуулhалагдана. 200 шахуу үнээн hаагдана.

Эндэхи механизаторнуудмүнөө жилдэ ямаа hайн дүнгүүдые түйлаба. Сабшалаhаа харааалагдаhаанhаа бага бэшэ үзэhэ ногоо хурьяжа абаа. Силос ехээр дараа.

Орооhо таряа, хартаабха хурьяха даабаринүүдаа үлүүлэн дүүргээ. Механизатор М. Степановай толгойлдог трактороно-тарлан ажалай бригадын гэшүүд 1200 гаран гектар тарялангай гектар бүриhөө 15,6 центнер ургаса хурьяаба. Энэнь түсэбөөр хараалагдаhанhаа гурба шахуу центнерээр ехэ болоно.

Хартаабхашадай звено 20 гектар талмайhаа «хоёрдохи хилэлмэ» хуочан абаа. Гектар бүриhөөсь 120 центнер хартаабха абтаба.

Районоймчай совхозууд хоорондын ой модоной ажахын Э. Дугаровай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд hургуулиин дэргэдэ дүрбэн классай байра барижа үгөө юм. hайн шаартайгаар баряа. Баяртайбди. Табан жилэй эсэс болотор Анаа-Үртөөдэшье, Буламдашье шэнэ барилганууд таhалдахагүй.

Бүгамай эхин hургуулиин дэргэдэ спортиана зал баригдажа байна. Нютагай дархашуул үүсэхэл гаргаа. Шэнэ жэл болотор тэрэнээ дүүргэхэ ёhотой.

Совхозой нэгэдэхи отделениин түб Булам hууринда залуушуулай хүсөөр стадион бодхоогдоо юм. Тракторно-тарлан ажалай бригадые хүтэлэгшэ Баир Дамбаевай оруулhан хубита онсолон тэмдэглэмээр. Тосхоной бүлта шахуу гудамжа, үйлэнүүдэй гол харгы дээгүүр элhэ шорой адхагдаа, жэгдэлэгдэ. Гэрнүүдэйнгээ газаагүүр хүн зон hөөг, модо hуулгана.

Иимэ байдал хаража баясахадаа, хүдөөдөө барилга улам үргэдхэе гэжэ улад зондоо үрялэн хандаха дуран хүрэнэ.

В. ИЛЬИН.
Анаагай совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

ТҮРҮҮ ФЕРМЫН ЭРХИМ hААЛИШАН

Кабанскын шубуунай фабрикын Бага-Колесовой нэгэдэхи hү haалиин фермын малшад жилэй эхинhээ хойшо үнэн бүриhөө дунда зэргээр 3065 килограмм hү haажа, район доторо дэлгэрhэн социалис мурысөөндэ олсо шагарна. Эдэнэр hү haаха, гүрэндэ тэрэнээ худалдаха жилэйнгээ даабари бэелүүлхэ дүтэлэнхэй.

Фабрика соогоо эгээл ехэ hү абаhан haалишадай дундаhаа А. П. Имеевае онсолон тэмдэглэхээр. Тэрэ үнэн бүриhөө дунда зэргээр 3350 килограмм hү haаhан байна.

Анастасия Парамоновна — партийн гэшүүн. Республикын гурбан мянгатанай клубай бии болгогдоhонhоо хойшо нүхэр Имеева — таhалгаяагүй тэрэнэй гэшүүн.

Д. МУНКУЕВ.

Кабанскын район.

«Ханха заандан хамтын байра» гэhэн гаршаттай шүүмжэлхы статья байгша оной сентябрь hарада газетэдэмнай толилогдоо бэлэй. Авторынь — гадар трикотаж хубсаhанай фабрикын хамтын байрын соведэй гэшүүн Л. Бадмаева үнэн сэдьхэлhээ hанаhан, байhанаа хүү бэшээ, хүдэлмэришэдэй hүүдэл байдал hайжаруулха хэрэгтэ хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө анхаралгүй hула гэжэ шүүмжэлээ hэн. Энэнhээ саашадаа хүдэлмэришэдэй хамтын байранууд туhай хөөрэлдөөе саг үргэлжэлhэн болгожо, hайн дуршэл, мүн муу байдалыеньшье эпирүүлэн харуулха гэжэ шиидэбэбди.

ӨӨhЭДЫН ГЭР МЭТЭ БОЛГОХО

Эхэ нютагhаа холо ошожо, ажал хэжэ эхилhэн залуу хүдэлмэришэдэй наhанай зарим үе эндэ, хамтын байрадаа үнэрдэг, хэдэн жилэй түршэлэ түрэл гэрынь болодог гээшэ. Тиимэhээ тэдэнэй ажаhууха эрхэ байдал hайжаруулха, амарха сагыень туhатайгаар үнэргэхэ асуудал предприятийн хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай гол анхаралдоо байха ёhотой. Улаан-Удын промышленна предприятинуудаа, барилгын эмхинүүд залуу хүдэлмэришэдые байрын гэрээр хангахын урда тэд тэдэнние хамтын байрада түбхинүүлэн байлгадаг. Локомотив-вагон заhабаринлгын, авиационно болоч бусад томо завод, нэгэдэлнүүд хамтын олон байра баринхай. Харин шэлэй оньhожоруулагдамал завод нэгэл иимэ байратай юм. Тиигэбшье бүхы залуу хүдэлмэришэдые байраа гүйсэд хангажа шедадаг байна. Гадна хотын эмхи зургаануудта хүдэлдэг элдэб хүнүүд эндэ баhал ажаhуудаг ха.

— Манай заводой хамтын байра 1971 ондо баригдаа hэн. Бүхыдөө 600 хүн ажаhууха аргатай. Байрын хоёр дабхарые гэр булэ болоhон зон эзэлдэг. Айл булэ болоогүй залуу хүдэлмэришэд булгадаа байрада байна. Гадна институт, техникум дүүргэжэ, манда хүдэлхэ ерэhэн залуу мэргэжэлтэд иимэл байраар хангагдана. Эндэхи дулаасуулгын түхэрэлгэнүүд жэл бүри заhабарилагдадаг, хана, шала шэрдэгдэдэг, сагаадагдадаг юм.— гэжэ заводой директорэй кадрнуудай, ажаhуудалай талаар орлогшо А. Ф. Петунов хөөрэнэ.

Заводhоо холо бэшэхэнэ энэ байра оршодог юм. Байрын түрүүшын дабхарые нөөсэлгын касса, почто, гостиница эзэлдэг байна. Типовой проектээр баригдаhан тула бэеэ hорихо спортын таhалга, байрын хүдэлмэрилэгшэдэй кабинедүүд оршодог юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, энэ байра анхан ехэ шүүмжэлэлдэ ородог байгаа. Газетын хуудаануудта шүүмжэлхы удхатай статьянууд толилогдодог hэн. Энэньшье зүйтэй бэлэй. Архи ууха, хулиган ааша гаргаха ушарнууд али олоч үзэгдэдэг байгаа. Иимэ эрхэ байдалай тохёолдоод байхада, А. А. Оноева комендантаар ажаллажа эхилhэн юм. Тэрэ гэhэнhээ хойшо жэлhээ үлүүтэйхэн саг үнэршэбэ.

— Индустриальна техникумдэ багшалжа байхадамни, комендантаар хүдэлхыем дурадхаа hэн. Олоч үдэр энэн туhай бодожо үзөө бэлэйб. «Буряадай залуушуулда» шүүмжэлхы статьягай толилогдоходо, хамаагүй хүдэлхэ гэжэ шийдэжэ hэм. Тиигээдшье техникум дүүргэгшэдэй олонхидынь шэлэй заводто хүдэлдэг байгаа. Түрүүшын гурбан hарын туршада байрын бусад хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта архидалгатай тэмсэл эрид ябуулаа hэмди. Заводой цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партком, комсомолой комитет энэ хэрэгтэ ехэ туhа хүргөө. Мүн байрын совет бодого туhаламжа үзүүлээ hэн.— гэжэ А. А. Оноева хөөрэнэ.

Байрада ажаhуугшадай сулөө сагые hайнаар, аша туhатайгаар үнэргэхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдаhан байна. Юуб гэхэдэ, энэнтүйгөөр архидалгатай тэмсэл урагшагүйдэхэ hэн. Байрын советдэй суг комендант элдэб хэмжэ ябуулгануудай түсэб зохёожо, тэрэнэйнгээ ёhоор мүрысөөнүүдые, удэшэнүүдые болон бусад хэмжэнүүдые үнэргэжэ эхилhэн байна юм. Жэшээлхэдэ, теннис, шатараар мүрысөөнүүд болоhон hайндэрнүүдые тэмдэглэhэн, заводой ажалай болон дайнай ветеранууде, уран зохёолшодые, врачнуудые урижа ,туhатай уулзалгануудые үнэргэhэн байна.

— Ажаhуугшадай сулөө сагые ямаа аша туhатайгаар үнэргэхэ туhай хөөрэлдөөн байрын советдэй суглаан дээрэ болодог hэн. 1967 ондо абтаhан хамтын байра туhай доклад дэлгэрэнгүй тавиhан. Тэрэ үедэ hэлгэлдэжэ бии ябагаад hайнаар эмхидхэ даа? Байрын советдэй хүдэлмэри hайжаруулхаар хүн hанамжа, дурадхалт оруулха туслай хайрсаг тын хажууда табиhан б Тэрэ гэhээр хэдэн hарыг гэрбэшье, ажаhуугшадай hөө нэгэшье дурадхал гүй. Арга мүрөө оложо, таhалга сулөөлөөд, фоторатори нээhэн юм. Дуг даг буулгаха дурадхашуу дэ зурагуудаа гаргаа, тын байрада нилээд олон гэд бии юм. Тэдэнэрэй хинь hургуулида ороогүй, шыг сагта тэдэнние hуулхын тула туслай сулөөлхэ арга боломжо hон, нааданхай, стул, элдэб хэрэгсэлнүүдые байна. Мүн хахад ставка жа хүдэлхэ хүчшье о эубшөөлөө үгөө hэн. Тэ вод энэ салигыеч тулга боломжо олоно шэ

— Би гансаараа хубуу мүүжүүлнэб. Ямар нэг раар үдэшэлэн ошохо б доо, энэ хубуугэ о ябахаар байгаа. Иимэ т хэрэгтэй hэн.— гэжэ з пирометриэр хүдэлдэ Шагобиева хэлэнэ.

Мүнөө Б. М. Федоров вариамистнуудай хүүгэдэй байгуулха хүдэлмэри ябу байна. 60 литрэй багта тай аквариум хэжэ толо нөө арба гаран аквариу нуудта бии. hаяын сагт хидхэлэй суглаа үнэр ажал ябуулынгаа пэй абаха.

Хүмүүжүүлгын хүдэ ёhотой hайнаар ябуулг гэхын аргагүй. Байд гэ хүмүүжүүлэгшэдэй hэлг байхада, энэнь гайхалта шэ. Ганса комендант а асуудалнуудай хежүүдэ хүдэлмэри ябуулжа шадаг гүй, сагшьегүй ха юм. тын байрын ашаглалгада шаагдаhанhаа хойшо шэнэлэлг

ШЭНЭ САГ УРАГШАМНАЙ УРЯАЛНА

Нүүдэй сэдьхэл бодолой хүргэлтэдэ, бидэнэй бэеэ дөнхэн арёд байнаа мэдэрэлгэдэ өхэөр нүлөөлхэ гэжэ һанамаар.

Тиихэдэ мүнөө үедэ нютаг-тамнай радиотелекомплекс барилдажа эхилэнхэй. Телевидениттэй агаарай долгиндо гарадаг радиотой болоходоо, бүхэл хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гарахэмнай дамжаггүй. Эдэ үдэрнүүдтэ хүгжэм-дуунай, хөтөрөй мэргэжэлтэ ансамбль байгуулха талаар ажал хэгдэнэ. Ажаллаха артистнарай, мэргэжэлтэдэй тосөөн тодорхойлоод, хүлиһэ салингайнь хэмжэсэ элирүүлэдэ, соёлой дэдьн зургаануудта баталалгада эльгэхэдэ байнабди. Һаядаа манда аэропортын 2 дабхар байшангай бөрилга дүүргэгдэжэ, шэнэ жилэй урда тэр Агаа—Улаан-Удэ гэһэн маршрудаар самолёт нидэжэ эхилхэнь.

Урдань манай эндэ үлүү гарама эдэбхитэй бүрхэн шажнай гансал харша ажал ябуулгые урдаа барядг, дасан дуулгахуйые бараниень һандаанаа гэжэ. Зүгөөр эдэмнай үнэндөө бүряад арадай соёлой, түүхэтэ хүшөөнүүд байнаа байна. Тиимэһээ окргуйсэдкомой тусхай шиидхэбэрөөр Агын дасанай хүүшан байшаг-гуудые һэргээжэ, тэндэ соёлой, этнографическа комплекс байгуулха ажал эхилүүлабди. Мүн Сүүгэлэй дасанай урдын һуурн дээрэ Буддын шажантанай нэгэдэл байгуулагдажа, тэндэ һүзэгтэй ябажа эхилхэнь. Һаашаг Агын дасанда СССР-эй арадай депутат Цырен Нимбуевай, мүн сургуйсэдкомой түлөөлэгшэдэй хаба-адалгатайгаар түүхын эдэ хүшөөнүүдые һэргээхэ талаар координационно соведэй эзлэжэтэ суглаан үнгэргэгдэжэ, зохихо шиидхэбэринүүд баталагдан абтаа һэн.

Округой элүүрые хамгаалгын түлөөлэгшэд зонике элүүр эчхэ байлгаха хэргэтэ өхэ анхарал хандуулна. Округой гурбан районуудай больницануудта ЭВМ-эй хүсөөр үбшэ урид-шалаан элирүүлэх таһалгануд ажаллажа эхилхэнь. Тиихэдэ врач Д. Гончикжапов зүүн зүгэй арадуудай медицинын дүй дүршэл хэрэглэнч, эмчэлгэ хэжэ эхилээ. Зонике эмнэлгын шэнэ онол арга хэрэглэжэ эхилһэн энэ врач хойшодоо Хитадай Арадай Республикын Хайлаар хотын больницын нэгэ клиниксдэ ошожо, мэргэжэлээ дэшэлүүлхэ гэзд түсэблэнэ. Тусхай хэлсээнэй ёһоор, зарим зон арташан Касьянай хажуудэ ошожо, һуралсал гараад, мүн лэ энэ таһагта ажаллаха юм.

Нютагаймнай бүхы һургуулинуудта компьютерна классууд нэгдэжэ байна.

Агын округто боложо байһан эдэ бүгдэ хубилалтанууд зонойнай урма зориг бадарууна, эдэнэр ажалдаа улам эдэбхитэйгээр хандана. Үйлдвэридэ, экономикодо түрүү онол арганүүдые хэрэглэхые эрмэлзэнэ. Округой бүүр даагаад байха региональна ажахын тоосооной проект хэблэлдэ толилогдожо, зон түрээнике зүбшэч хэлсэнэ. Хажуу тээһээ түүналжа хүлеэнгүйгөөр, он доо зондо найдангүйгөөр үйлдвэриеэ ажабайдалаа хүгжөөхэ аргатай болоһондоо хүнүүд өхэ урматай.

Гэхэтэй хамта мүнөөшье округнай областиин экономикын хүгжэлтэдэ горитойхон хубитаяа оруулалсадаг гэзэ. Жишэнь, манай округой зон областиин зоной ороймсол 6 процентыь болодог. Гэбэшье, округ областиин үйлдвэрилдэг нооһоной — 20, мяханай—11, һүнэй—10, ороо̀һо таряанай—17 процентыень гүрэндэ эльгэнэ. Мүнөө 40-өөд мянган точно ороо̀һо таряан гүрэндэ худалдагдаед байна. Ороо̀һо таряа гүрэндэ худалдаха талаар Могойтын район урда мэтэ зохим дүн түйлана. Догойч, Үртын, Сагаан-Шулуутайн, Сагаан-Үулын, Ушарбаин таряашад гүрэндэ түсэбһөө холо дэзшэ таряа эльгэбэ.

Гэзар ажал һайнаар эрхилжэл мал һүргөө садхалан байлгажал тэдээнһээ өхэ ашаг шэмэ абсдаг болохо байнаа Үнинэй мэдэрэнхэйбди. Мүн үйлдвэридэ түрүү технологи хэрэглэхые эрмэлзэнэбди. Һүүлэй үедэ агрофирмэнүүд, колхоз, совхозууд, үйлэдвэриин коллективууд харинн гүрэнүүдтэй, ороноймнай ажалай элдэб предприятинуудтай өөнэдөө хэлсээ батална. Агын районой-хид хитад барилгашадай хүсөөр мяханай комбинат барюулна. Могойтын агропромышленна нэгэдэл ороной 30-аад шахуу үйлэдвэриин коллективуудтэй тусхай хэлсээ баталжа, шухат продукцыяр ажахынуудаа хангана. Эндэхид 1989 оной түрүүшын хахад соо 900 мянган тухэригэй сэнтэй эд хэрэгсэл тусхай хэлсээнэй ёһоор асаруулба. Мүн лэ энэ нэгэдэлэй агрофирмэнүүдэй, предприятинуудай хүгэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд Москва хотын Плехановай нэрэмжэтэ арадай ажахын институтай дэргэдэ мэндэжөөнүүдэй тусхай курсада һуралсажа ерээ.

Эндэхид лэ Хитадай Арадай Республикын Шэкоу гэжэ бүеэ даанхай экономическа зонын «Хайшан Шицзе» гэжэ акционернэ нэгэдэлтэй өхэ барилшатай хэлсээ баталжа байна.

Үе сагнай бидэнэй урда өхэ зорилгонуудые табина. Арадай өөрхэн һалбари бүхэнэй урда табисдаһаа зорилгонуудые ажалша хүнүүд лэ бэелүүлхэ уялгатай байдаг. Зүгөөр эдэнэр ямар нэгэн түсэб дүүргэхэ гэзэш гол хүсэлни гэжэ тоолохо ёһогүй. Ондоогоор хэлэхэдэ, ажал гэзэш хүниие уруу дараха үг зорилготой байха бэшэ, харин бидэ ажал хэхэдэ, байра байдалаа, тоонто нютагаа хүгжөөхэеэ мэдэржэ ябаха зэргэтэйбди. Энээнэй түлөө бидэ хүн бүхэндэ ажаллаха болон амерха һайн эрхэ нүхэсэл байгуулха уялгатайбди. Мүнөөнэй хонишон, механизатор болон һаалишад үхаан болоойнгоо хүгжэлтын, соёл болбосоролойнгоо талаар бүсадһаа хеленшье дутуу байха ёһогүй.

Эгэзэл иимэһээ бидэ мүнөө үедэ экономикын, соёл сурталаи хүгжэлтые адли тэгшэ дэмжэхые ороло̀ондобди. Энэ зорилгоо урагшатайгаар бэелүүлхэ хэргэтэмнай Бүряадай республика бага бэшэ туһа хүргэхэ аргатай. Тиимэһээ бидэ хойшодоо харилсаагаа улам бэхижүүлхые ороло̀ондобди. Илангаяа соёлой, эрдэм һуралсагай талаар делегациинүүдэрэ анделдажа байха байнаа нойдаараб.

Улаан-Удэдэ һая байгуулагдаан соёлой түбэй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсахэбди. Иигэжэ, хубилган шэнэдхэлгын худэлвандэ шууд оролсоо, түрэл нютагайнгаа һүртэ хүсые, үндэһэн арадайнгаа оюун болгые хамтадаа улам хүгжөөхые оролдоёл гэжэ Бүряад ороной зоние үрэлнаб.

Г. ЖАМСАРАНОВ.
Шэтын областиин Агын округүйсдкомой түрүүлэгшэ.

Түрэл хэлэнай-түшэг хэшээгнай

ХЭЛТЭРХЭЙ НЭГЭ БОДОМЖО ТУХАЙ

ЭНЭ жэлэй июль һарада хэблэгдэлэн «Литературна Эрхүү» гэһэн газетэдэ Бүряадай эрдэмэй түбтэ ажалладаг түүхын эрдэмэй кандидат Т. М. Михайлов иигэжэ бэшэнэ: **«Бүряад зон ассимиляцида ороходоо, нэн түрүүн түрэлхи хэлээ гээжэ, тэрэнээ ород хэлээр һэлгэдэг гээшэ. Энээнһээ боложо, тэдэнь бүряад байхаяа болино бэшэ. Зарим тэды ёһо заншалаа алдадаг ушар, бүряад дуунуудаа, уран зохёолоо мэдэхээ болидог ябадал баһал ассимиляцинй үзэгдэл мүн. Зүгөөр гээлтэдэ ороһол юумэнинь юушьегүй, хоёноор үлэдэг бэшэ, тэрэнэйнь орондо заабол ондоо юуншьеб олдодог. Юрэнхыдөө ород (совет) ёһо заншалнууд абтадаг гээшэ аалб даг».** Энэ бодомжые тон бүруушаалтай, энэнь алдуутай болоно. Түрэлхи хэлээ огто мэдэхэгүй ааб лэ, ямар ушараар өөрыгөө бүряад гэзэшэб гэжэ һанаха хэлэхэ болоно гээшэбибди? Шэг шэрайгаараа гү? Нации гэзэш нэн түрүүн хэлэ бэшэгэрэ, ёһо заншалаараа, үндэһэн соёлоороо илгардаг бэшэ гү? Т. Михайловэй мэдүүлгэ ехэл гайхалтай байна. Тиигэбэшье, зарим зон бүряад хэлээ мэдэхэгүй аад лэ, бүряад зоной түүхые, ёһо заншалые, уран зохёолые, шажнай мүргэлдэ, бөө удаганда шүтэлгые «шэнжэлдэг». Ямар аргаар научна шэнжэлгэ бүтээдэг гээшэб гэжэ һанамаар.

Түрэлхи хэлэ шудалалга, хэрэглэлгэ хадаа КПСС-эй национальна политикын гол шухалэ асуудалнуудай нэгэн болоно. Үндэһэн хэлэн хадаа эрдэм ухаанда, соёл болбосоролдо, уг заншал болон манай арадуудай баялиг болохо бусад олон зүйлнүүдтэ сэхэ хабаатай гэжэ КПСС-эй национальна политикын платформо соо хэлэгдэнэ бшуу. Үндэһэ яһатанай ашэ туһые заабол хаяадаа збажа, наци бүхнэй өөдэрдыи онсо шэнжые, хэлэ бэшэгые хүндэлжэ, менай парти хадаа бүхы арадуудай адли тэгшэ эрхые бүриматаруулдаг ха юм. Жишээлхэдэ, бүряадай автономито республикын арад зон өөрынгөө хэлые **гүрэнэй хэлэн** болгон баталхаар арсашагүй дүүрэн эрхэтэй. Энэмнай тон лэ политическэ хэрэг. Юундэб гэхэдэ, арадэй өөрын мэдэрэл, өөрыгөө үндэһэн яһатанай өөрсэ шанар шэнжые бүрин үлөөхэ, хүгжөөхэ эрмэлэл болоно.

Энэнһээ үндэһэлэн бодобол, бүряад хэлэ тоохогүй ябадал, түрэлхи хэлээ мартажа, ондоо хэлэндэ зоходоно, ямаршье һаад болохогүй гэһэн нүүхэр Михайловай бодомжо хадаа партиин национальна политикаһаа гажуу, тэрээнһээ халба һүрэн асатёка, тэрэ политикада харша ябадал үүсхэнэ бэшэ гү? Менай бүряад арадай соёл, үндэһэн искусствые хүгжөөлгэдэ, ажахын үйлэдвэридэ, нийтын байдалда хэлэн хадаа революцийн шатаһаа эхилээд, өхэл үүрэг дүүргэжэ байдагынь хэндэш арсалтагүй мэдэхэ. Манай СССР-ороо̀н дотор ород хэлэн бүхы олон яһатанай хоорондохи харилсаанай хэлэн болоһой. Энэ ушараа национально-ород, мүн ород-национальна хэлэнүүдэй харилсаае хүгжөөхэн тула зохисотой эрхэ байдал баигуулагдана.

Арад бүхэн өөрын онсо хэлээ-гэй байдаг. Түрэлхи хэлэгүй арад, наци байдаггүй. Хэлэн гээшэ **нации** гү, али арад гэһэн ойлгосыг таһаршагүй нэгэ хуби болоо̀ о. Түрэлхи хэлэ үлөөхэлөо гадна, саашадань улам хүгжөөхэ гээшэ арад зоной тон шухэлэ асуудал болоно. КПСС-эй Ц̀К-гай сентябрийн (1989 оч) Пленум дээрэ М. С. Горбачев иигэжэ хэлэһэн байна: **«Совет засагай үедэ зарим арадуд түрүүшынхеэ эрдэм бэшэгтэй гээд ходо хэлэдэг заншалтай байнабди. Энэ юуи тухай хэлэнэ гээшэб! Түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ, бэшэхэ, арадайнгаа түүхые, үльгэр домогуудые мэдэхэ аргыень хүнһөө булаагаад түршагты, материальна талаараа хэдышье амжалта туйлаа һаа, уг унгиһаа тэрэ таһарха, оюун бодолоо алдаха жэшээтэй бшуу».** Тон сэсэн үгэнүүд нүхэр Михайловай бэшэһэн бодомжодо сэхэ хаһюу боложо үгэнэ гэжэ һананалб.

Түрэлхи хэлээ алдаһан наци, арад зон саашаа яажа хүгжэхэб!! Манай хэлэ бэшэгэй байдалые тобшохоноор хараад үзэе. Гуша гаран он болотор бүряад бэшэг хаһгалталтайгаар хэрэглэгдэжэ, баяжажа байгаа. Эрдэм һургуулийн, түүхын, ёһо заншалай, урэч зохёолой номууд олоор (10000 хэһэн хүрэтэр) түрэлхи хэлэн дээрэ хэблэгдэгдэг байһан юм. Тэрэ үеын хүнүүд бүхы хараһаа үзэһэнөө, гайхан һайхашаһанаа, үльгэр түүхээ үндэһэн хэлэн дээрээ сэдьхэл хүдэлжэмөөр залуу үетэндөө дамжуулан хөөрэдэг байһан гэзэш. Хүсэ шэдалаа, хүнгэн шуранаа, сэсэн мэргэнээ дуу хатарай, уран зохёолой, үгэ аядалдалгын хүсөөр харуулдаг түүхэ, хараһан үзэһэнөө һонирхуулан хөөрэжэ үгэгшэ болэн. Элитэ бүряад үльгэршэд П. Дмитриев, П. Тушемилов, М. Эмегеев, П. Степанов, А. Тороѐв болон бусад нүхэдэй хэлдэг үльгэр түүхэ баһал хэблэлдэ гарахаа болишонхой, харгдахашьегүй гээшэ. Түрэл хэлэнэй удха шанараар, тэрэнэй хүсөөр хүн зон ажабайдалаа, эрдэм бэлигээ ойлгосолдодог, соёл болбосоролоо дамжэдэг гээшэ. Түрэлхи хэлээр түрэл бүряад зохёол бүриилдэг ха юм. Бүряад хэлэн, тэрэнэй үгын сан баян гээшэ. Бүряад арадай үхаан болоолой гайхамшагта һайхан шэмэг, асари өхэ баялиг, алдар суу түрэлхи хэлэнэй хүсэнһөө эхитэй.

Элинсэг хулинсаг эсэгын
дуунууд,
Эмгэ тоедэй эхын
дуунууд—
Үнэн байдалай шэнэг
болоош,
Үлэмжэ сэсэн үгын дээжэ
асараш,
Үнэгэн баян үльгэр түүхэ
һанулаараш,
Үе нөөһөнай жаргал баярай
шэмэг болоош!

— гэжэ хэлэһэн Х. Намсараевай зохёолые мартагшагүйб. Үндэһэн хэлэн дээрээ элинсэг хулинсагуудайнгаа үеһөө үедэ дамжуулжа ябаһан түүхэ, зохёолнуудые, ёһо заншалые ойлгодог хүнүүд хадаа эгээл зоной хүнүүд гэжэ һанагшаб.

Манай бүряад хэлые элдэб яһатанай түлөөлэгшэд онсолон сэгнэдэг байгаа. Мэдээжэ ород эрдэмтэн К. М. Черемисов бүряад хэлые дэлхэйн болбосоронги хэлэнүүдэй эргэндэ тавидаг, тэрэнине тон баян хэлэн гэжэ сэгнэдэг байһан гээшэ.

Бүряадай эрдэмэй түбтэ ажалладаг хэлэ бэшэгэй доктор В. Рассадин бүряад хэлэндэ ушаруулагдаһан тодорхо ябуулгада һанаагаа зобожо, өхэл өөхэралтайгаар хандадаг. Бүряад хэлэндэ хаа хаячагүй хүнүүдые һургэха, саашань гүнэгэлгөөр шудалха бүтэмжэтэй арганүүдые дурадхадаг байна.

Манай орон нютагуудта үнэ үрда сагта нүүжэ ерэһэн элдэб яһанай зон нэн түүрүн бүряад зонтой танилсажа, түрэлхи хэлэндэнь һурадаг, ёһо заншалынь хүндэлдэг байгаа. Бүряад хэлэн дээрэ уран шүлэг бэшэдэг, дуу дууладаг, үльгэр түүхэ хөөрэдэг ондоо яһанай нүхэд яһала олон ушардаг гээшэ. Ородой мэдээжэ өхэ багша К. Д. Ушинский ухибүүдые нэн түрүүн түрэл хэлэнэйнь үндэһэн дээрэ һургаха ёһотой гэжэ дамы заагаагүй.

Эдэ бүгэдэһөө, мүн баһал эндэ дурсагдазгүй хэдэн олон зүйлһөө һанамжалан, Т. М. Михайловай бүряад зон тухай, тэдэнэй хэлэ бэшэг, ёһо заншал, уран зохёол тухай «Бүряад арадай хуби заяан» гэһэн гаршаагтай статья соо бэшэһэн бодомжые алдуутай, тон лэ хэлтэрхэй гэжэ хэлэхэ байнаб.

Эндэ ушөө иимэ нэгэ юумэ нэмэлтэй.

Олон зоной ушадаг «Бүряад үнэн» газетэ хубилган шэнэдхэлгын байдалда түргэн сорожо, ушагшадаингаа сэдьхэл өхэөр хүдэлгэн һонирхуулдаг болоо. Энэнь һайшаалтай. Элдэб һонин үгүүлэл, статьянууд ходол толилогдоно. «Нюуса тобшо», «Хорином 11 эсэгын уг изагуурай туужа», эрдэм шэнжэлгын онсо удхануud, тэдэнэй авторнууд, уран зохёолой болон һонирхолтой олоч ондоо үйлэ байдалнууд тухай хэблэгдэнэ зүйлнүүд үндэһэн хэлэн дээрээ тон анхаралтайгаар ушагдана. Һаяханай хуушан монгол үзэглэл толилогдожо эхилбэ. Энэ өхэл шухала хэрэг гээшэ. Бүряад зоной хуушанай үльгэр түүхэ хөөрэдэг хэдэн олон зүйлнүүд үндэһэн хэлэн дээрээ тон анхаралтайгаар ушагдана. Һаяханай хуушан монгол үзэглэл толилогдожо эхилбэ. Энэ өхэл шухала хэрэг гээшэ. Бүряад зоной гайхамшагта һайхан шэмэг, асари өхэ баялиг, алдар суу түрэлхи хэлэнэй хүсэнһөө эхитэй.

Элинсэг хулинсаг эсэгын
дуунууд.
Эмгэ тоедэй эхын
дуунууд—
Үнэн байдалай шэнэг
болоош,
Үлэмжэ сэсэн үгын дээжэ
асараш,
Үнэгэн баян үльгэр түүхэ
һанулаараш,
Үе нөөһөнай жаргал баярай
шэмэг болоош!

— гэжэ хэлэһэн Х. Намсараевай зохёолые мартагшагүйб. Үндэһэн хэлэн дээрээ элинсэг хулинсагуудайнгаа үеһөө үедэ дамжуулжа ябаһан түүхэ, зохёолнуудые, ёһо заншалые ойлгодог хүнүүд хадаа эгээл зоной хүнүүд гэжэ һанагшаб.

Манай бүряад хэлые элдэб яһатанай түлөөлэгшэд онсолон сэгнэдэг байгаа. Мэдээжэ ород эрдэмтэн К. М. Черемисов бүряад хэлые дэлхэйн болбосоронги хэлэнүүдэй эргэндэ тавидаг, тэрэнине тон баян хэлэн гэжэ сэгнэдэг байһан гээшэ.

Бүряадай эрдэмэй түбтэ ажалладаг хэлэ бэшэгэй доктор В. Рассадин бүряад хэлэндэ ушаруулагдаһан тодорхо ябуулгада һанаагаа зобожо, өхэл өөхэралтайгаар хандадаг. Бүряад хэлэндэ хаа хаячагүй хүнүүдые һургэха, саашань гүнэгэлгөөр шудалха бүтэмжэтэй арганүүдые дурадхадаг байна.

Манай орон нютагуудта үнэ үрда сагта нүүжэ ерэһэн элдэб яһанай зон нэн түүрүн бүряад зонтой танилсажа, түрэлхи хэлэндэнь һурадаг, ёһо заншалынь хүндэлдэг байгаа. Бүряад хэлэн дээрэ уран шүлэг бэшэдэг, дуу дууладаг, үльгэр түүхэ хөөрэдэг ондоо яһанай нүхэд яһала олон ушардаг гээшэ. Ородой мэдээжэ өхэ багша К. Д. Ушинский ухибүүдые нэн түрүүн түрэл хэлэнэйнь үндэһэн дээрэ һургаха ёһотой гэжэ дамы заагаагүй.

Эдэ бүгэдэһөө, мүн баһал эндэ дурсагдазгүй хэдэн олон зүйлһөө һанамжалан, Т. М. Михайловай бүряад зон тухай, тэдэнэй хэлэ бэшэг, ёһо заншал, уран зохёол тухай «Бүряад арадай хуби заяан» гэһэн гаршаагтай статья соо бэшэһэн бодомжые алдуутай, тон лэ хэлтэрхэй гэжэ хэлэхэ байнаб.

Эндэ ушөө иимэ нэгэ юумэ нэмэлтэй.

Олон зоной ушадаг «Бүряад үнэн» газетэ хубилган шэнэдхэлгын байдалда түргэн сорожо, ушагшадаингаа сэдьхэл өхэөр хүдэлгэн һонирхуулдаг болоо. Энэнь һайшаалтай. Элдэб һонин үгүүлэл, статьянууд ходол толилогдоно. «Нюуса тобшо», «Хорином 11 эсэгын уг изагуурай туужа», эрдэм шэнжэлгын онсо удхануud, тэдэнэй авторнууд, уран зохёолой болон һонирхолтой олоч ондоо үйлэ байдалнууд тухай хэблэгдэнэ зүйлнүүд үндэһэн хэлэн дээрээ тон анхаралтайгаар ушагдана. Һаяханай хуушан монгол үзэглэл толилогдожо эхилбэ. Энэ өхэл шухала хэрэг гээшэ. Бүряад зоной хуушанай үльгэр түүхэ хөөрэдэг хэдэн олон

ХОККАЙДО'89
北海道

ЭРТЫН НАРАНАЙ ОРОНДО

(Совет-япон IV уулзалганууд hаа тэмдэглэлнууд)

VI. «ХОЙТО ГАЗАРНУУД» ХЭНЭЙБ?

(Ургэлжэлэл. Эхиннь ноябрийн 22, 24 нэй номернуудта).

Манай совет делегацийн бурядэлдэ «Известия» газетын политическэ шэнжэлэгшэ Александр Бовин бии гэжэ дуулаhан японтон тэрэнэй телевидени, радиогоор, олон тоото хэблэлдэ үгэhэн шэнжэлгэнуудые бидэнhээ дутуургүйгөөр мэдэхэ байнаhаа мэдүүлээ hэн. Совет мэдээжэ журналистын хэлэлгэн үгые комиссийн хүдэлмэридэ хабаадагшад анхаралтайгаар шагнаба.

— Иимэ уулзалгануудта би нэгэнтэ бэшэ хабаадаhан хүм. Ерэхэ хорин нэгэдэхи зуун жэл Номгон далайн оршондохи цивилизацийн зуун жэл болохонь гэжэ олон хүнүүд хэлсэдэг болоншой. Урдань Дундада далайн, удаань Атлантикын оршондо цивилизацинууд хүргэhэн, мүнөө Номгон далайн оршондохи цивилизацийн эзэнжэзэн ерэбэ гэлсэдэг. Тэдэнэртэй тоосолдошье ялайб, уе саг өөрыгөө өөрөө харуулна бээ. Тиибэ яабашье, Номгон далайн оршондохи сронуудай хүргэлтэ дэлхэйн ажахын, оюун бодолой хүргэлтэдэ горитойхон нүлөө үзүүлэх байха гэжэ hананаб. Көрта дээрэ харахада, Азийн — Номгон далайн оршондо Советскэ Союз нилээд ехэ газар дайдатай юм, зүгөөр экономическа, социально-политическэ телеhаань абаад үзэхэдэ, тон бага үүрэг дүүргэдэг гэжэ hанагдана. Энэ асуудал шиидхэлгэ манайда ехэ удха шанартай, энэ хэрэгүүдые эрхилжэ hаял эхилжэ байнабди. Энэмчей хэдэн арбаад жэлдэ шиидхэгдэхэ юм. Тэд энэ шуухала зорилгонуудые шиидхэхын тула дэлхэй дээрэ амгалан байдал хангаха, Советскэ Союзда хубилган шэнэдэлгын асуудалнууд урагшатай hайнаар шиидхэгдэхэ эзэргэтэй. Энэ эрхэ байдалда совет-япон харилсаануудые хүргөөлгэ онсо удха шанартай болоно бшуу. Тэд мүнөөдэр эдэ харилсаануудые сэдьхэл хаанама hайн hайхан гэхын аргагүй. Хани барисаан гэжэ hайхан үгэ уран hайхан литературада ехэнхидэ хэрэглэгдэдэг, харин политикада иимэ харилсаануудые ажахы хүргөөлгэөөр эхитэй байдаг. Манай орон мүнөө ажахыгаа түргэнөөр хүргөөхэ, эрдэмэй техникын хубисхалай туйлатнуудые бурин дүүрэнээр ашаглаха, харин гүрэнүүдтэй адли тэгшэ экономическа харилсаануудые тогтоохо зорилгонуудые шиидхэжэ байна. Эдэ бүгэдые богонихон болзорто шиидхэхэнь бэрхэтэй.

«Советскэ Союз хойто олтирогуудыемнай бусааха ёhотой» гэhэн эрилтэ Япон орондо мүнөөшье соностоно байнаар. Энэ эрилтэ ямаршье үндэhэгүй, энэ асуудал шиидхэхын тула хоёр орон бэе бээ ойлгохо ёhотой. Совет хүнүүдэй 97 процентынь ямар ушаршаа өөрынгөө газар дайда ондоо түрэндэ үгэхэ болоноби гэжэ асуудагынь зүбтэй гэжэ hананаб. Эдэ «хойто газарнууд» тухай асуудал хэды бусайдаhан, хүрмэлдэhэншьөө hаа, хоер талын hайн hанаагаар шиидхэгдэхэ ёhотой, энэ юристнууд, түүхэшэд, экономистнууд хабаадалсаха болоно.

Минии япон нүхэд «нэн түрүүн «хойто газарнууд», удаань амгалаг тайбэн байдал тухай Договор баталая, hайн hайхан ажабайдал тогтооёл гэдэг. Тэд эдэ «нэн түрүүн»— «удаань» гэhэн дурадхалнууд минии hанаа зобоодог. Эдэ бүгэдые удаа дараалаг бэшэ, нэгэн доро нэгэ адляар шиидхэхэ шухала гэжэ hанагдадаг. hаяхан би аша хүбүүтэй болоб, тэд эдэ асуудалнуудые манай аша гушанер шиидхэнэ бээ гэжэ байнгүй, өөhэдөө мүнөө үндэ шиидхэхэ эзэргэтэйбди, энэндэ хоер талын сэбэр сэхэ хүсэл эрмэлэлэй байха ёhотой — гэжэ Александр Евгеньевич Бовин эли тодоор мэдүүлбэ.

Иимэ хөөрэлдөөнэй Саппоро хотын «Сан Плаза» ордон соо октябрийн 7-до болоод байхада, эгэл арбан хоногой үнэгэhэн хойно Токио хото ерэhэн Москвагай түүхын-архивна институдай ректор Ю. Афанасьев совет гадаадын политикада харша мэдүүлгэ хэбэ гэзэ «Правда» газетэ 1989 оной октябрийн 20-до мэдээсэhэн байха юм. «Хойто газарнуудыемнай бусаагты!» гэжэ шуулдадаг япон националистнуудые дэмжэжэ, тэндэхи хүн зоной анхарал татаха, өөрыгөө магтуулха гэhэн зорилготойгоор тэрэ Афанасьев өөрыгөө харуулбэ гээшэ ха 1945 ондо Ялта хотодо боложо үнэгэhэн конференцийн шиидхэбэринүүдые тоохогүй, «хойто газарнууд» тушаа Советскэ Союз «бүтэмжэгүй» хараа бодолтой, энэнhээ боложо совет-япон харилсаануд хүргэнэгүй, ушар тиимэhээ Советскэ Союз «хойто газарнуудыень» Япондо бусааха ёhотой гэхэдэчь, тэндэхид ехэл баясаха гэжэ мэдээсэгдэнэ hэн. Уласхоорондын орёо асуудалнууд иимэ бүлэхэнэр «шиидхэгдэдэг» юм гэжэ гайхаhан гэлыhэн зон олон ааб даа. Тэд энэн тухай Ю. Афанасьев Курилай аралнууд дээрэ ажаhуудаг олон мянган совет хүнүүдhээ зүбшөөл hураа гү? Эдэ олтирогуудые үшөө 18-дахи зуун жэлэй тэнгээр манай ороной аяншад нээжэ, ажабайдалда түбхинүүлhэн юм гэжэ энэ түүхэшэн мэдэхэгүй байгаа гээшэ гү? Японой дай үүдхэхэ дуратайшуулай манай орондо добтолхоор эдэ олтирогуудые урдань хэдэн удаа ашаглаhаные энэ түүхэшэн мартаа гү? Японой хархис засагаархинай эдэ олтирогууд тухай асуудал табихадаа, миин гэнса эдэ газарнуудые эдэлэхын түлөө бэшэ, харин хоер ороной хоорондохи харилсаануудые шахардуу байлгаха зорилготойень СССР-эй арадей депутат Ю. Афанасьев мэдэхэгүй байгаа гээшэ гү? «Хойто газарнууд» тухай асуудал hүжэрөөхэдөө, тэндэхи гэнса дүрбэн олтирог тухай бэшэ, харин бүхы Курильска олтирогуудые, Сахалин аралай урда хахадые эрэмдэжэ, Портсмут хотодо (США) 1905 оной сентябрийн 5-да баталагдаhан документын ёhоор Японой гэжэ тоолоhон байгаа. Тэд 1945 ондо милитарис Японой бута сохигдоходо тэрэ документ хүсэеэ буураhан байгаа, Крымдэ баталагдаhан хэлсээндэ хабаадаагүйшье hаа, 1945 оной намар диилдэжэ, үгэ хүүргүй бэеэ тушааhан ушарынь союзнигуудай баталhан Крымскэ хэлсээе мэдэрhэн удхатай болоно ха юм. Крымэйшье хэлсээн дотор, Сан-Францисска договортошье эдэ олтирогууд яашье хубаарилагданагүй, нэгэ бүхэли боложо, Советскэ Союзай газар дайда гэжэ мэдэрэгдэhэн байна. Японой Курильска олтирогуудhаа арсаhан тухай бэшэгдэhэн Сан-Францисска договорто Советскэ Союзай хабаадаагүй ушар Японой арсалые хубилганагүй.

Иимэ эли тодо хараа бодолтой байбашье, тохёолдоод байhан эрхэ байдалые хараадаа абажа, харилсаануудаа hайжаруулха, үргэдэхэ хүсэлэнтэйгөөр Советскэ Союз элдэб дурадхалнуудые оруулдаг байhан, 1956 ондо амгалан тайбан байдал тухай договор баталалые тургэдхэхын түлөө Япондо Сикотан ба Хабомаи олтирогуудые үгэхөөр болэн байнаhаа Советскэ Союз мэдүүлhэн юм. Тиихэдэнь японтон «дүрбэн олтирог» тухай үгэ хүүр гаргажа, договорто гар табихаяа арсаhан байгаа. Эсэгэй эсэгэ 1956 оной октябрийн 19-дэ СССР-эй болон Японой хамтын декларацида гар табигдаhан юм. Тэрэ декларацы дотор Японой хүсэл ороллолые анхаралдаа абажа, амгалан байдал тухай договорой баталаа абтаhанай удаа Советскэ Союз Япондо Хабомаи, Сикотан олтирогуудые үгэхэ гэзэ хэлэгдэhэн бэлэй.

1960 ондо Японой правительствын Америкын Холбоото Штадуудтай «аюулгүйн договор» баталхадань, дээрэ дурсагдаhан хоёр олтирог Японой газар дээрэлээ харикин орочуудай бүхы сэрэгүүдэй гаргагдаhан ушарта дамжуулан үгэхэ гэhэн нэмэлтэ эрилтэ табигдаа hэн.

70-аад онуудай эхээр Япон орончой харилсаануудаа улам үргэдхэхын тула 1956 ондо абтаhан Хамтын декларацяар үндэhэлэн амгалан тайбан байдалай договор баталая гэhэн совет дурадхал япон тала анхаралдаа абаагүй юм.

1973 оной октябрь hарада хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ японтон «дүрбэн олтирогыемнай бусааха» гэhэн эрилтээ дахяад дабтаhан байгаа. Харин далаад оной hүүлээр, совет-япон харилсаануудта шахардуу байдалай [illegible] hүжэрхэдэ, совет тала 1956 оной хамтын декларацяар үндэhэлэн договор баталха гэhэн дурадхалаа болюулhан юм. Тэрэ сагhаа хойшо манай ороной мэдүүлгэнүүд дотор хоёр ороной харилсаануудта газар дайда тухай асуудал үгы гэжэ хэлэгдэдэг болоhон байна.

Иимэ хараа бодолые Японой ганса хүтэлбэри бэшэ, мүн баhа зүүнэй үзэлтэй, түрүү, шэнэ хубилалганууд түлөө тэмцэдэг хүсэнүүд бууруушаадаг. Үнэ удаан саг соо улам шангаар табигдажа байдаг энэ асуудал бүхы политическэ партинуудай программануудта оруулдаганхай. Тэрэнhээ байха Японой Коммунис болон Социалис партинууд ороной хүтэлбэрилэгшэдоо бүри үүрүү ехэ эрилтэ табигдаг. Эдэ партинууд Курильска бүхы олтирогууд Япондо дамжуулагдан үгтэхэ ёhотой, юундэб гэхэдэ 1875 ондо эдэ олтирогууд hайн дураэраа үгтэhэн юм гэжэ шуурдаг юм баина. Гэхэhээ бахха Сан-Францисска договор соо Японой эдэ олтирогуудhаа арсаhан мүрнүүдые гаргажа хаяха гэhэн эрилтэ ороной Коммунис партитабигдаг байха юм. Эдэ хоёр партиөөhэдөө иимэ ябуулганууд эмхидхэдэггүйшье hаа, правительствын эрилтэнүүдые дэмжэдэг, элдэб үряа лозунгнуудые бэлдэдэг, олон хүн зоной хабаадалгатай шуураатай митингнүүдтэ байлсадаг. Энэ асуудал шиидхэхын түлөө СССР Японой хоёрой хоорондо эбнайрамдал, бэе бээ ойлгоолсолго болон өөhэд хоорондоо туhалалсалые хүргөөхэ болоноби гэжэ Японой социалис партитоолдог юм байна.

Японой засагаархин өөрынгөө эрилтэнүүдые улаасхоорондын оршондо дэмжүүлхые хүсэдэг. Тэдэнэй хараа бодолые, хүсэл эрмэлэлые Америкын Холбоото Штадууд, Англи, Хитед болон бусадшье зарим гүрэнүүд дэмжэдэг гэжэ мэдээжэ. Харин олонхи ороншуд энэ асуудал хоёр ороной хоорондохи харилсаануудай хэрэг гэжэ тоолодог байха юм. Манай хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые хүргөөлгэ энэ эрилтэнүүдэй нүлөө hуларуулха, бодото байдалhаа тобшолол хэхьень бидэ дурадхадаг байнабди.

1989 оной май hарада М. С. Горбачев Японой Социалис партийн ЦИК-эй түрүүлэгшэ Т. Дои тэгшэтэй уулзахадаа, Советскэ Союз Японтой хүршэ ёhоной hайн харилсаануудые тогтоохоор бэлэн байнаhаа мэдүүлhэ, тиихэдээ эдэ харилсаануудай дайнай hүүлдэ тогтонижоhон бодото байдалhаа эхитэй байха ёhотой гэжэ хэлэhэн байна. Бидэ дэлхэйн хоердохи дайнай дүнгүдые хубилгангүй сахидаг хүсэнүүдэй тала баримталдаг гээшэбди гэжэ уулзалга дээрэ хэлэгдээ hэн.

Бидэнэй Саппоро хотодо уулзалгада байхада үгэ хэлэhэн лэ япон талынхид энэ асуудалые али нэгэ аргаар дурдаад лэ ябаха юм. Хэблэлэй түлөөлэгшэдэй секцидэ Александр Бовин үшөө дахин энэ асуудалда анхарал хандуулхадаа, иигэжэ хэлэбэ:

— 1991 ондо М. С. Горбачев Япон ерэхэдээ, хойто газарнуудые, тэдэ олтирогуудые үгэхээ ерэхэ шэнгөөр олон хүн hанадаг, хүлеэдэг баина. Тезд тэдэ хүнүүд эндүүрнэл хаш гэжэ hананаб. Иимэ асуудал бүхы арад зон хэлсэжэ шиидхэхэ байха, харин совет хүн зоной хараа бодол тухай бидэ хэлээ hэмди, —гэхэдэнь уулзалгада хабаадагшад аниргүй hуугаа hэн, зал соо хон-жэн байдал тогтоно бэлэй...

Р. ГАРМАЕВ.

(Ургэлжэлэлынь хожом гараха).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдрэй номерто

КПСС-эй Центральнэ Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Михаил Сергеевич Горбачевой Италидэ ошоод байhан тухай ТАСС-эй корреспондентнүүдэй тоосоон «Дэлгэр сэдьхэлтэйгээр, hайн hайхан найдалтайгаар» гаршаг тайгаар газетын мүнөөдрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанда нээлтэ дээрэ нинтэлэгдэбэ.

«Дэлгэр сэдьхэлтэйгээр, hайн hайхан найдалтайгаар Михаил Сергеевич Горбачевые мүнөөдэр Италиг үгтаба. Дэлхэй дээрэ боложо байhан hайхан үйлэ хэрэгүүдые үргэлжэлүүлхэ, шахардуу байдалые hуларуулха ябадалые саашадань бахихгүүлхэ, бүгэдэ Европын байшангые бодхосхо зорилготойгоор совет хүтэлбэриин байгша ондо абаhан эзлан шууд хэмжэхнүүдые совет хүтэлбэрилэгшын Апеннинада гүрэнэй хэрэгээр ерэжэ байhан ушарынь hүндэлэн батална».— гээд энэ тоосооной эхиндэ хэлэгдэнэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй арбан хоёрдохи сессийн хоёрдохи удэрэй заседани дээрэhээ ТАСС-ай корреспондентнүүдэй бэшэhэн тоосоон «Гол шухала зорилгонуудые шиидхэхэ» гэhэн гаршаг доро номерой нэгэдэхи хуудаhанда өгтөө.

Байгша оной декабрийн эхээр Хурамхаажай болон Баргажанай районуудта республикын литература болон искусствын Удэрнүүд үнэргэгдэхэ юм. Эдэ хэмжээ ябуулганууд тухай хөөрэhэн, мүн КНР-эй Дотор Монголой автономно районhоо ерэhэн айлшадые республикын нийслэл хотодэ хани халуунаар угтажа абаhан тухай мэдээсэлнүүд уншагшадай анхаралда байна.

Республикын ажахынуудай экономическа байдал тухай хөөрэhэн статьянууд соohоо «Байгша ондо республикаарэ үнэн бүриhөө 2500 килограмм hү hаахын түлөө» гэhэн нинтэ гаршаг доро номерой нэгэдэхи хуудаhанда өгтөө.

Байгша оной декабрийн эхээр Хурамхаажай болон Баргажанай районуудта республикын литература болон искусствын Удэрнүүд үнэргэгдэхэ юм. Эдэ хэмжээ ябуулганууд тухай хөөрэhэн, мүн КНР-эй Дотор Монголой автономно районhоо ерэhэн айлшадые республикын нийслэл хотодэ хани халуунаар угтажа абаhан тухай мэдээсэлнүүд уншагшадай анхаралда байна.

Республикын ажахынуудай экономическа байдал тухай хөөрэhэн статьянууд соohоо «Байгша ондо республикаарэ үнэн бүриhөө 2500 килограмм hү hаахын түлөө» гэhэн нинтэ гаршаг доро номерой нэгэдэхи хуудаhанда өгтөө.

Редакторай орлогшо Ч. Н. ЦИМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23 редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды — 2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-01, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-31, выпускающие — 2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 31. Н-03646. Заказ № 276. Индекс 04613.

СОЁЛОЙ hОНИН

«БАЙГАЛ» АЙЛШАЛНА

Буряадай түрэнэй филармониин дуу, хатараи «Байгал» ансамбль Түнхэнэй аймагаар айлшалжа, концерт наадаяа харуулаа. Холо ойгуур суурхаhан энэ ансамблиин концерт бүхэндэ хүн зон соёлой байшангуудта багтажа ядытараа сугларжа, ехээр баясан харанhан байна. Гадна мэдээжэ ансамблиин буридэлдэ нютагайнгаа хүбүүд, басагад В. Мадыев, Т. Галсанова, В. Дылыкова, М. Эрдынеева, З. Иметкенов гэгшэдэй ородог байhандань түнхэнэйхид бүришье омогорхоно.

Түнхэнэй аймагай ажалшадые хангажа дүүргээд, «Байгал» ансамбль хадалиг Аха нютагай ажалшадта айлшалха юм.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

Сергей Содномон Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргээд, энэл институдайнгаа студентнэрэй профсоюзай комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлнэ. hаяхан Москвада үнэгэhэн Бүхсоюзна студентнэрэй хуралдааанда Сергей Содномон хабаадалсажа ерээ hэн.

— Ехэл арсалдаатайгаар энэ уулзалга үнгэрөө. Гэбэшье зарим асуудалнууд шиидхэгдэхэ тээшээ болоо хаш. Тезд үшөөл олон асуудалнууд, зорилгонууд урдамнай гаража ерэнэ. Эдээнние шиидхэхын тула нэн түрүүн комсомолэй эхин эмхинүүд улам эдэбхитэйгээр хүдэлхэ зэргэтэй болоно, — гэжэ Сергей Содномон тоолоно.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

МОНГОЙН МАЛШАДТА

Баунтын райгүйсэдхомой соёлой таhагай эмхидхэйнэн концертнэ бригада Монгойн совхозой малшадта hаяхан айлшалжа, дуу хатар дэлгэhэн байна. Түрүүлэн, Жинкоин гэжэ газарта оршодог малшадай түүртэдэ нютагай артистнууд концерт наадаяа харуулаа.

А. Андреевэй «Тоонто нютаг» гэжэ мэдээжэ дуугаар концертые дуунай бүлэг нээгээ hэн. Шог егто сценкэнүүдэй харуулагдахада, малшад ехэ хүхижэ хараhан байна. «Хажуугаарнь бү гараа», «Убдэг» гэжэ нэрэтэй сценкэнүүдтэ амагай хэлхээ холбоогой таhагай хүдэлмэрилэгшэ Светлана Протасова шадамараар наадаа. Галина Канаевагайород, шэмэзшэг хатарнуудые нютаг дүүргэдэг, «Байгал» ансамбль хадалиг Аха нютагай ажалшадта айлшалха юм.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

ХҮХЮУН ЗУГААТАЙ НААДА

Загарайн районой Ключевскойн дунда hүргүүлида hайндэр hаяхан үнэгэргэдэбэ. «Бидэ арагайшуулбди» гэжэ үрэалгай, 9-дэхи «б» классай «Эрон» команда «Ажамидрхыг тула эрьелдэжэ шадаха хэргэгэй» гэhэн үрэалгаи 9 дэхи «а» классай hураншадай «Кубик Рубик» командатай хабашалалаа туршаба.

Хүхюун зугаатайгаар, хурса үгэнүүдээр жюриг амаршалха, мүн мэндэшэлэлсэхэ гэhэн түрүүшын даабариие «Эрон» командынхид hайнаар дүүргээ. «Кубик-Рубик» командынхид нүгөөдүүлhээ баллаар жэ эхилбэ. «Энэ ямар гэшэбэ» гэhэн конкурсшадай хэр ухаансар бодень, шог зугаатайень. Тус даабариие хоёр hайн дабаба. Команд капитаннуудай мүрысөөнэй» удамарша Н. Ковва илаба. «Эронойхидэй үүсхэлээ алдангүй» жэ, илалта түйлаа. Энэ шаг эмэ үбгэн аба зүүнаар амаршалжа, хэ ябахьень, ута нэ hьень хүсөө.

В. БАДМ

АНААГАЙ ДАСАН БЭРГЭЭХЫН Т

Хориин агропромбанкда 14223 дахи тоосооной счет нээгдэжэ, Анаагай дасаные hэргэн зэhэбарилгада хэргэлэгдэхэ мүнгэн оруулагдаг болобо. Аяар 1785 ондо байгуулагдаhан Анаагай дасангые hэргэхэ, hайхан түхэлэй болгохо хэрэгтэ хүн зон дуратаг мүнгэ дамжуулhаа. Хориин районой соёлой байгуулhан түс счетдэ түрүүн мүнгэ оруулhан юм. Үльдэргэ нютаг даа Дамба Доржиевэй сачов болоно. Энэ эрхэ мянга гараан түхэриг с

В. БА

ХОРИИН РАЙОНДО

ЭДЭБХИТЭИГЭЭР ХҮДЭЛДЭГ

Краснопартизанска сельскэ Советэй түб Онинoборскын библиотекые даагшаар урдандаа баташаар хүдэлжэ ябаhан Тамара Лазаревна Сметкова ажаллана. Тэрэ энэ туша ал үзлгаяа hайнаар дүүргэнэ.

Өөрынгөө хүдэлмэри эрхилэн ябуулхадаа, нютагай дунда hүргүүлинь багшанарта найдамтайгаар түшэглэнэ. Имагтал тэдэнтэй нягта холбоотойгоор уншагшадай дунда олоной анхарал татамаар hонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг юм.

Районой түбэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэдтэй «Архидалгатай тэмцэл шангадхаха тухай», «Ажалай журам юуhэнэ дулдыданаб?», «Арендэ подряд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэ тухай» гэхэ мэтын hонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэhэн байна. Энэ хэрэгтэнь сельскэ Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Э. Ц. Цыдыпов эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

Районой түбэй библиотекэhээ ямар шэнэ номуудай асарагдаhан тухай уншагшадтаа саг үргэлжэ дуулгажа байдаг.

Библиотекарь Т. Л. Сметкова хүдэлмэридөө аха классуудай дундаhаа эгээл эдэбхитэй шүүлыень шадабаритайгаар хабаадалсуулжа өөрынгөө найдамтай туhалагшад болгожо шадаа.

Гарагай табанай үдэр бүхэндэ ажахынгаа хөөрдөхи отделениин холо, ойрын ойра. гүүртэ, фермэнүүдээр ябажа. Тэндэхи нүүдэл библиотекэнүүдтэхи номуудые hэлгэн шэнэлэнэ.

МАЛШАДТА АЙЛШААР

Арадай депутадуудай Краснопартизанска сельскэ Советдэй харьяата Булам hуринай худөөгэн соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд нютагаархидайнгаа урда саг үргэлжэ hонирхолтой концертнүүдые харуулжа, хүжэрлүүлжа байдаг.

hара бүхэндэ хоёр-гурба дахин тусхай графигаар отарагүүртэнүүдээр ошожо, хонишод, малшадай захилаар бүряадай композиторнуудай бэшэгэй дуунуудые гүйсэдхэжэ үгэдэг. Ажабайдалhаа абтаhан зоохан сценкэнүүдые харуулдаг байха юм.

Холын гүүртэ, отаранууд дээрэ хүдэлжэ ябаhан хүнүүдай урда олоной маргаалда хүртэмөөр дуунуудые механизатор Б. Ширапов гое hайнаар гүйсэдхэдэг.

Малшадтаа ходо хүндэтэй өөр хүлеэгдэдэг айлшад-агитбригадын гишүүд соёлой байшангай директор Д. Дамбаев түрүүтэй ерэжэ, тэдэнэй ехээр баясаажа байдаг.

АЛТАН ТҮРЭ

— Нэhатаншье боложо ябачабди. Анастасич бидэ хоёрой өөhэдөөшье ойлгоогүй байтаа алган түрэмнай хүрэжэ ерэдэ байгаал даа. Эдэ ута сагай туршадэ үзэхые үзэгдөө, хараhые харагдаа даа. Эбтэй эдэй ажаhуугаабди. Хуби заяанаймнай нүгөөдүүлhээ баллаар жэ эхилбэ. «Энэ ямар гэшэбэ» гэhэн конкурсшадай хэр ухаансар бодень, шог зугаатайень. Тус даабариие хоёр hайн дабаба. Команд капитаннуудай мүрысөөнэй» удамарша Н. Ковва илаба. «Эронойхидэй үүсхэлээ алдангүй» жэ, илалта түйлаа. Энэ шаг эмэ үбгэн аба зүүнаар амаршалжа, хэ ябахьень, ута нэ hьень хүсөө.

В. БАДМ

МҮНГЭН МЕДАЛЬДА ДАХИНАА ХҮРТЭБЭ

Гиир үргэлгын спортоор СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө табадахи мүрысөөн Ярославль хотодо дүүрэбэ. Долоон союзна республикын, Москва болон Ленинград хотонуудай 70 гаран атлет хабаадаhан байгаа.

СССР-эй Госкомспортын баталhан шэнэ дүримөөр мүрысөөнүүд үнэгэргэдөө. Хоёр упражнени гүйсэдхэлгэдэ 10—10 минута саг үгтэбэ. Шэгнүүр бүхэндэ эгээл эрхим найман атледүүд нэгэн доро жабдан дээрэ гаража, хабаяа туршаhан байха юм.

Энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, Загарайн районой Шэнэ-Бэрэзнэй дунда hүргүүлийн физкультурын багша, СССР-эй спортын мастер Сергей Леонов 80 килограммай шэгнүүртэ хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медальяар дахинаа шагнагдаба. Тиихэдээ тэрэ СССР-эй таба дахин чемпион Федор Усенкэдэ арбан очкогоор гартаhан байгаа. С. Леонов түлхин үргэлгөөр, мүн хоёр зүйлөөр хоёр мүнгэн медальда хүртэбэ.

— Юрэдөөл, илалта түйлаха аргатай байгаабди. Тезд Сергей тактическа алдуу гаргажа, хоёрдохи hуури эзэлээ. Гадна тон hайн hорилго бэлдэхэлдээ хүрөөгүй байбабди. Юундэб гэхэдэ, энэ жэлдэ СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ 37 минута соо хоёр пүүдэй хоёр гиирые 251 дахин түлхин үргэжэ, СССР-эй рекорд тогтоогоо hэмнай. Тиихэдэ ороной дүрбэ дахин чемпион Ф. Усенкын рекордые 16 гаар үлүүлээ hэн,— гэжэ профсоюзуудай спортын булгэмэй Бурядэй областной советэй ахалагша тренер, СССР-эй спортын мастер, улаасхоорондын категориин судьяа Сергей Иванович Доханов хөөрэнэ.

Гиир үргэлгөөр СССР-эй зуургаадахи чемпионат 1990 оной ноябрь hарада Улаан-Удэдэ үнэргэгдэхэ юм.

ШЭЛЭН АБАЛГЫН МҮРЫСӨӨН

Эрэшүүлэй командануудай дунда СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй нэгэдэхи лигэдэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө баскетболоор шэлэн абалгын бүхсоюзна мүрысөөн гурбэн удэрэй туршада Зүүн Сибириин технологическа институдай спортын зал соо болобо. Нерюнгриин «Шахтер», Хабаровскын «Локомотив», Владивостогой «Шахтер», Улаан-Удын «Буревестник» команданууд хабаадаhан байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Нерюнгриин «Шахтер» бүхы уулзалгануудтаа илалта түйлажа, түрүү hуури эзэлбэ. Энэ командын баскетболистнууд добтолгодо, хамгаалалгада жэгдэ hайнаар наадаа. Владивостогой «Шахтер» хоёр уулзалгада шүүжэ, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаба.

hүүлшын үдэр hонирхолтой наадан болобо. Эндэ манай республикын суглуулагдамал команда Хабаровскын баскетболистнуудтаа наадахадаа, 100:106 тоотойгоор шүүгдэжэ, hүүлшын hуурида гараба. Нерюнгриин «Шахтер» Владивостогой түлөөлэгшэдые 101:67 тоотойгоор илаhан байха юм.

Сэхьень хэлэхэдэ, манай багшанарай институдаи студентнэр гол түлөб республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалhан байгаа. Тиихэдэ hүүлэй хоёр жэлдэ нимэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, баскетболистнуудай яhала мэргэжэлээ дээшэлүүлээ гэжэ мэргэжэлтэд болон тренернууд сэгнэбэ.

Нерюнгриин командаhаа спортын мастер Олег Крылов илангаяа hайнаар наадажа, эгээл олон очко асараа, Владивостогой командаhаа хоёр метр үндэртэй спортын мастер Сергей Медведев илангаяа hайнаар наадаба. Хабаровскhаа спортын мастерта кандидат Василий Тюменцев, Улаан-Удэhөө Геннадий Картышев гэгшэд онсо шалгаржа, тусхай шангуудта хүртэhэн байна. Манай командаhаа үшөө Игорь Плюснин яhала hайн сэгнэлтэ абаа. Буряадай багшанарай институдай багша педагогикын эрдэмэй кандидат А. Г. Покацкий манай командые hурган hоридог юм.

Түрүүшын хоёр hуури эзэлhэн Нерюнгри, Владивосток хотонуудай команданууд нэгэдэхи лигэдэ наадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Б. М. ЖИГЖИТОВ.

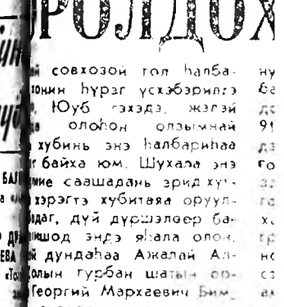

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛ
Дж. Верди. Опера [illegible] 18.

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДР
им. Х. НАМСАРАЕВА
Б. М. Пурбуев. «По (Соприкосновение [illegible] 19.30.

РУССКИЙ ТЕАТР ДРА
«Звезды на утренне (Группа риска)— в 1 зрителей старше 16

БУРЯТСКАЯ ФИЛАРМ
Концертный зал (пр. 17 — Психологическ Встреча с экстрасен ем ЛОНГО (г. Москв ровья вам, люди!— 30.

«ДРУЖБА»
«Дом с привидениям «Поджигатели»— в 1 16.10, 18-20, 20.30.

«РОДИНА»
«Жизнь и удивительн ключения Робинзона в 10, 16, «Утоли мо — в 12, 14, 18-10, 20

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — «Ночны ка золотая»— в 9, 1 17, 19, 21. Зеленый з по-итальянски»— в 14.10, 16.10, 18-20, 20-2 зал — «Пощады не 9-30, 13-30, «Свет дн 40, 16, «Уикенд Остр в 18.10, 20-15.

«ЭРДЭМ»
«Раз, два — горе не в 9.40, 14.10, «Абор 11-30, 16, 18-30, «Вы 21.

«ОКТЯБРЬ»
Мультфильмы — в «Утоли мои печали» 13-10, 16.20, 18-10, 20

«ВОСТОК»
«Потерялся слон» «Человек из Рио» (2 1 21.